

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

BEDENSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN YÜZME EĞİTİMLERİNİN
OKULLARINDAKİ SOSYALLEŞME SÜRECİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyda BELLİ

TRABZON
Eylül, 2019

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

BEDENSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN YÜZME EĞİTİMLERİNİN
OKULLARINDAKİ SOSYALLEŞME SÜRECİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ

Şeyda BELLİ

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek Lisans Unvanı
Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Danışmanı
Prof. Dr. Fatih BEKTAŞ

TRABZON
Eylül, 2019

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne

**Bu çalışma jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 19/09/2019**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Fatih BEKTAŞ

Üye : Prof. Dr. Erkan Faruk ŞİRİN

Üye : Doç. Dr. İdiris YILMAZ

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Prof. Dr. Bülent GÜVEN
Enstitü Müdürü**

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Şeyda BELLİ

19 / 09 / 2019

ÖN SÖZ

Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimlerinin okullarındaki sosyalleşme sürecine etkisinin incelenmesi konusundaki bu çalışma, Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu çalışma süresince danışmanlığımı üstlenerek, gerek konunun belirlenmesinde gerekse çalışmanın yürütülmesi sırasındaengin bilgi ve deneyimlerinden sürekli yararlandığım değerli hocam, Doç. Dr. Fatih BEKTAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmaya katılan engelli öğrencilerime, engelli öğrencilerimin sevgili ailelerine ve engelli öğrencilerimin değerli öğretmenlerine de teşekkür eder, sonsuz saygılarımı sunarım.

Ayrıca, bütün hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan ve haklarını asla ödeyemeyeceğim çok kıymetli anne ve babama sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

Eylül, 2019
Şeyda BELLİ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	viii
ABSTRACT	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	2
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	2
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1. 4. Varsayımlar	3
1. 5. Tanımlar	3
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	5
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	12
2. 1. 1. Rekreasyon.....	12
2. 1. 2. Rekreasyon Çeşitleri	13
2. 1. 3. Terapatik Rekreasyon	14
2. 1. 3. 1. Terapatik Rekreasyon: Önemi, Gerekliliği.....	15
2. 1. 3. 2. Rekreasyon-Spor İlişkisi	15
2. 1. 4. Engelli Kavramı.....	16
2. 1. 4. 1. Ortopedik Engelliler	17
2. 1. 4. 1. 1. Ortopedik Engelin Ortaya Çıkış Zamanına Göre Nedenleri ve Sınıflandırılması.....	18
2. 1. 4. 1. 1. 1. Doğumsal Olan Ortopedik Engelin Nedenleri.....	18
2. 1. 4. 1. 1. 2. Doğumsal Ortopedik Engellerden Bazıları	18
2. 1. 4. 1. 1. 3. Sonradan Olan Ortopedik Engellerin Nedenleri	20
2. 1. 4. 1. 1. 4. Sonradan Olan Ortopedik Engellerden Bazıları	21
2. 1. 4. 1. 2. Ortopedik Engelin Derecesine Göre Sınıflandırılması	21

2. 1. 4. 2. Amputasyon Nedenleri	22
2. 1. 4. 3. Amputasyon Seviyeleri	23
2. 1. 4. 4. Amputasyon Sonrası Görülen Fantom (Hayalet) Ağrısı	23
2. 1. 5. Sosyalleşme	23
2. 1. 5. 1. Rekreasyon ve Sosyalleşme ilişkisi	24
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu	25
3. YÖNTEM	26
3. 1. Araştırma Modeli	26
3. 2. Araştırma Grubu	26
3. 3. Araştırma Ortamları ve Araç-Gereçler	27
3. 3. 1. Araştırma Ortamları	28
3. 3. 2. Araştırma Gereçleri	28
3. 4. Verilerin Toplanması	29
3. 4. 1. Veri Toplama Araçları	29
3. 4. 2. Veri Toplama Süreci	31
3. 5. Verilerin Analizi	32
4. BULGULAR	33
4. 1. Velilere İlişkin Bulgular	33
4. 1. 1. Bedensel Engelli Çocukların Nasıl Yüzme Eğitimi Aldıklarına İlişkin Bulgular	33
4. 1. 2. Bedensel Engelli Çocukların Yüzme Sporuna Olan İlgilerine İlişkin Bulgular	34
4. 1. 3. Bedensel Engelli Çocukların Engellerini İfade Etmelerine İlişkin Bulgular	35
4. 1. 4. Yüzme Sporunun Sporcuların Engelleri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular	37
4. 1. 5. Yüzme Sporunun Bedensel Engelli Çocukların Özgüveni Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	38
4. 1. 6. Bedensel Engelli Çocukların Eğitim Gördükleri Alanda Hissettiklerine İlişkin Bulgular	40
4. 1. 7. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Okul İçi Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	42
4. 1. 8. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Aile İçi Durumlar Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	42

4. 1. 9. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocukların Arkadaşlarına Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	44
4. 2. Öğretmenlere İlişkin Bulgular	45
4. 2. 1. Yüzme Sporunun Sporcuların Engelleri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular	45
4. 2. 2. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Okul İçi Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	46
4. 2. 3. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Aile İçi Durumlar Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	47
4. 2. 4. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocukların Arkadaşlarına Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	48
4. 3. Veli ve Öğretmene İlişkin Bulgular (Tüm Ortak Bulgular)	49
4. 3. 1. Yüzme Sporunun Sporcuların Engelleri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular	49
4. 3. 2. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Okul İçi Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	50
4. 3. 3. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Aile İçi Durumlar Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	51
4. 3. 4. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocukların Arkadaşlarına Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	52
5. TARTIŞMA	53
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	57
6. 1. Sonuçlar	57
6. 2. Öneriler	58
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	58
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	59
7. KAYNAKLAR	60
8. EKLER	65
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	71

ÖZET

Bedensel Engelli Çocukların Yüzme Eğitimlerinin Okullarındaki Sosyalleşme Sürecine Etkisinin İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı; okul, aile ve sosyal hayatlarında pasif oldukları düşünülen bedensel engelli çocukların spor ile tanışıp yüzme eğitimi aldıktan sonra; okul, aile ve sosyal hayatlarındaki değişimlerinin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kurgusu içerisinde olan durum çalışması desenlerinden iç içe geçmiş tek durum çalışması deseni seçilmiştir. Araştırmanın katılımcıları 5 veli ve 4 öğretmen olmak üzere toplamda 9 kişiden oluşmaktadır. Araştırma grubunda ise 5 engelli öğrenci bulunmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak 9 sorudan oluşturulan yarı yapılandırılmış bilgi formu kullanılmıştır. Hazırlanan görüşme formu içerisinde öğretmen ve velilere sorulan farklı sorular bulunmaktadır. Velilere toplam 9 soru öğretmenlere ise 4 soru sorulmuştur. Veri toplama süreci bir yıllık uygulama aşamasını kapsamaktadır. Katılımcılarla birebir görüşmeler yapılmış ve görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Kayıt altına alınan metinler daha sonra yazılı metne dönüştürülmüştür. Veri analizinde verilere tematik içerik analizi yapılarak bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular betimsel ve görsel içeriklerle desteklenmiştir. Bulgular kendi içerisinde veli ve öğretmen olarak ikiye ayrılmış, iki ayrı çerçevede incelenmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında bedensel engelli çocukların nasıl yüzme eğitimi aldıklarına ilişkin bulgular, bedensel engelli çocukların yüzme sporuna olan ilgilerine ilişkin bulgular, bedensel engelli çocukların engellerini ifade etmelerine ilişkin bulgular, yüzme sporunun sporcuların engelleri üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular, yüzme sporunun bedensel engelli çocukların özgüveni üzerindeki etkisine ilişkin bulgular, bedensel engelli çocukların eğitim gördükleri alanda hissettiklerine ilişkin bulgular, yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda okul içi davranışları üzerindeki etkisine ilişkin bulgular, yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda aile içi durumlar üzerindeki etkisine ilişkin bulgular, yüzme eğitiminin bedensel engelli çocukların arkadaşlarına davranışları üzerindeki etkisine ilişkin bulgular, bedensel engelli olan çocuklarla bedensel engeli bulunmayan çocukların aynı ortamda yüzme dersi almaları hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgular olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonucunda, bedensel engelli çocukların sorunlarının giderilmesine ilişkin katılımcı görüşlerinden ve gözlemlerinden ortaya çıkan kodlar doğrultusunda yüzme

eğitiminin önemli etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okullarındaki sosyalleşmelerinin arttığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bedensel Engellilerde Yüzme, Bedensel Engellilerde Spor, Rekreasyon

ABSTRACT

Investigation of the Impact of Swimming Training on Physically Disabled Children's Socialization Process in Schools

The aim of this study was to investigate the changes in the school, family and social life of physically disabled children who are thought to be passive in their school, family and social life after swimming and training. In the study, interwoven single case study design was selected from the case study designs, which is one of the qualitative research methods. The participants of the study consisted of 14 people; 5 parents, 5 students and 4 teachers. In this research, semi-structured information form consisting of 9 questions was used as data collection tool. In the interview form, there are different questions asked to teachers and parents. The data collection process includes a one-year implementation phase. One-to-one interviews were conducted with the participants and a voice recorder was used during the interview. The recorded texts were converted into written texts later. In the data analysis, the findings were obtained by performing thematic content analysis. The findings were supported with descriptive and visual contents. The findings were divided into two categories as cases, parents and teachers and these findings were examined in three different frames. When the findings are analyzed, findings related to how the children with physical disabilities get swimming training, findings related to the interest of physically disabled children in swimming sport, findings about physically disabled children expressing their disabilities, findings on the effects of swimming on athletes' disabilities, findings related to the effects of swimming education on self-confidence of physically disabled children, findings related to the feeling of physically disabled children in the area they are educated, findings related to the effect of swimming education on in-school behaviors of physically disabled children, findings related to the effect of swimming education on domestic situations in physically disabled children, findings related to the effect of swimming education on the behaviors of physically disabled children to their friends. As a result of the research, in the direction of the codes that emerged from the participant opinions and observations, it was found out that swimming education had a significant effect on the elimination of the problems of

physically disabled children. Especially, it has been found that physically disabled children's socializing in their school has increased after swimming education.

Keywords: Swimming in Physically Handicapped, Sports in Physically Handicapped, Recreation.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Engelli Çocuklara Uyarlanılmış Yüzme Uygulaması Plan İçeriği.....	31
2.	Veli ve Öğretmen Görüşmeleri Plan İçeriği.....	32

GRAFİKLER LİSTESİ

<u>Grafik No</u>	<u>Grafik Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Bedensel engelli çocukların nasıl yüzme eğitimi aldıklarına ilişkin velilere ait bulgular.....	34
2.	Bedensel engelli çocukların yüzme sporuna olan ilgilerine ilişkin velilere ait bulgular	35
3.	Bedensel engelli çocukların engellerini ifade etmelerine ilişkin velilere ait bulgular	36
4.	Yüzme sporunun sporcuların engelleri üzerindeki etkilerine ilişkin velilere ait bulgular.....	37
5.	Yüzme sporunun bedensel engelli çocukların özgüveni üzerindeki etkisine ilişkin velilere ait bulgular.....	39
6.	Bedensel engelli çocukların eğitim gördükleri alanda hissettiklerine ilişkin velilere ait bulgular	40
7.	Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda okul içi davranışları üzerindeki etkisine ilişkin velilere ait bulgular	42
8.	Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda aile içi durumlar üzerindeki etkisine ilişkin velilere ait bulgular.....	43
9.	Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocukların arkadaşlarına davranışları üzerindeki etkisine ilişkin velilere ait bulgular	44
10.	Yüzme sporunun sporcuların engelleri üzerindeki etkilerine ilişkin velilere ait bulgular.....	45
11.	Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda okul içi davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğretmene ait bulgular	46
12.	Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda aile içi durumlar üzerindeki etkisine ilişkin öğretmene ait bulgular	48
13.	Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocukların arkadaşlarına davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğretmenlere ait bulgular.....	48
14.	Yüzme sporunun sporcuların engelleri üzerindeki etkilerine ilişkin tüm bulgular.....	50
15.	Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda okul içi davranışları üzerindeki etkisine ilişkin tüm bulgular	51
16.	Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda aile içi durumlar üzerindeki etkisine ilişkin tüm bulgular.....	51

Grafik No

Grafik Adı

Sayfa No

17. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocukların arkadaşlarına davranışları üzerindeki etkisine ilişkin tüm bulgular52

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

<u>Fotoğraf No</u>	<u>Fotoğraf Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Olimpik Yüzme Havuzu)	27
2.	Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Olimpik Yüzme Havuzu)	27
3.	Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Yarı Olimpik Yüzme Havuzu)	28
4.	Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Olimpik Yüzme Havuzu)	29
5.	Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Olimpik Yüzme Havuzu)	29
6.	Yüzme eğitimi esnasındaki ayak çalışmaları	33
7.	Yüzme eğitimi sırasında bir görüntü	36
8.	Yüzme eğitimi sırasında ayak çalışma görüntüsü.....	37
9.	Yüzme eğitimi esnasında birgörüntü	38
10.	Yüzme eğitimi öncesi hazırlık görüntüsü	40
11.	Yüzme eğitimi esnasında bir görüntü	41
12.	Yüzme eğitimi sonrası bir görüntü	43
13.	Yüzme eğitimi öncesi hazırlık görüntüsü	50

KISALTMALAR LİSTESİ

DMD	: Duchenne Musküler Distrofi
HIV	: Human immunodeficiency Virus
ICF	: International Classification of Functioning, Disability and Health
ICIDH-1	: International Classification Impairment, Disability and Handicap
ICIDH-2	: International Classification Functioning and Disability
NTD	: Nöral Tüp Defektleri
PVH	: Periferik Vasküler Hastalıklar
SMA	: Spinal Müsküler Atrofi
TÖA	: Türkiye Özürlüler Araştırması
UN	: United Nations
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
Y.H	: Yüzme Havuzu

1. GİRİŞ

Çınarlı ve Ersöz (2010), sonradan veya doğuştan herhangi bir kaza veya hastalık ardından oluşan bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yetilerini çeşitli seviyelerde kaybetmek zorunda kalmış, normal hayatın gereksinimlerine uyamayan ya da uymakta zorlanan kişileri engelli olarak tanımlanmaktadır. Engelli bireylerin yaşam şartlarının ne kadar ağır koşullarda olduğu ve yaşam süreçleri içerisinde ne kadar zor koşullara sahip oldukları bilinmemekte ya da tahmin edilebilmektedir. Her insanın bir engelli adayı olduğu ve yaşamının geri kalan kısmında engelli olarak yaşamını sürdürme ihtimalinin olduğu bir gerçektir (Şahin, 2014). Engelli bireyler yaşadığımız toplum içerisinde var olduklarını ve aynı gereksinimlere sahip olduklarını göstermektedirler. Bu etkinlik ihtiyaçlarının en başında da spor gelmektedir. Son zamanlarda özellikle sağlanan imkanlar ve uygulanan politikalarla sporla ilgilenen engelli sayısı gittikçe arttığı gözlenmektedir. Öyle ki spor, engelliler için yarışmadan çok tedavi ve rehabilite yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Dinçer, Bozdam ve Yetkin, 2015).

Yazıcı'ya göre (2012), spor engelli bireylerde hareket, haz alma, takdir edilebilecek başarılar elde etme ve eğlenme gibi gereksinimlerini karşılama da önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda engelli bireylerin engelleriyle başa çıkmasını, engellerini hafifletebilmelerini, iletişim ve paylaşım kurmalarını öğretmekte ve motivasyonlarını arttırmaktadır. Yazıcı (2012) sporun bireyin fiziksel aktivitelere katılımını sağladığı gibi, özgüven, kişilik gelişimi kazanımını sağlayarak, sporsal ve fiziksel faaliyetlerin tedavi ve rehabilite etkisi olduğunu belirtmektedir. Sportif aktivitelerin rehabilite ve sağlığa iyi gelici özelliklerinden dolayı engelli bireylerde temel ihtiyaçları karşılamada geliştirici özelliği olan bir araç olarak görüldüğünü ifade etmiştir.

Şimdiye kadar yapılan akademik çalışmalara bakıldığında, Türkiye'de engelli kişilerin fiziksel aktiviteye katılımlarından sonra sahip oldukları faydaları açıklayan bazı araştırmalar mevcuttur (Bayramlar ve Ergun, 2009; Gürsel ve Kuruç, 2005; Karaman ve İnal, 2009; Yıldız ve Gürsel, 2008). Bu çalışmalarda; İşitme ve Bedensel Engelli Sporcuların Stres Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Yönünden İncelenmesi (Gürer, Kılınç, Şahin ve Esentaş, 2014). Spastik Tip Serebral Paralizi Çocuklarda Oyun Ve Esneklik Çalışmalarının Eklem Hareket Genişliği Üzerindeki Etkilerinin belirlenmesi (Fehmi ve Atike, 2006). Engelli ve Engelsiz Okçuların Fiziksel ve Antropometrik Özellikler Karşılaştırılması (Ulusoy ve Nevin, 2011). Sporun, Bedensel Engelli Bireylerin Ruhsal Durumları Üzerine Etkisinin İncelenmesi (Eker, Sevindi, Tuncer, Karahan ve Keskin, 2010). Serebral Palsi Vakalarında Yürümeye Etkin Olan Kaslara 6 Haftalık Uygulanacak

Kuvvet Çalışmasının Etkilerinin Araştırılması (Gelmiş ve Tarım, 2012). Türkiye Bedensel Engelliler Tekerlekli Sandalye Deplasmanlı Basketbol 1. ve 2. Ligi Spor Kulüplerindeki Sporcuların Spor Yaralanmaları, Yaralanma Tipleri ve Bu Yaralanmalardan Korunma Konusundaki Bilgi Durumlarının incelendiği (Şendil, 2002) olarak farklı araştırmalar literatürde engelliler üzerine odaklı çalışmalardır.

Ayrıca; engelli bireylerin hangi kanallarla sosyalleştiklerini araştıran (Güven-Karahan ve Esatbeyoğlu, 2014), egzersizin engelli bireylerin hareket etmekten haz alma, eğlenme ve başarıma gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir araç olduğunu vurgulayan (Savucu ve Biçer, 2009), spor yoluyla kaynaştırma programlarının engelli bireyler açısından değerlendiren (Gürsel ve Koruç, 2004) araştırmalar bulunmaktadır.

Bu alanda yapılan akademik çalışmalarda bedensel engelliler ve spor alanında yapılmış bazı çalışmalara rastlanmıştır. Fakat bu çalışmalarda bedensel engelli çocukların yüzme sporundan sonra oluşan sosyalleşme becerilerine rastlanılmamaktadır. Bu nedenle alan yazındaki bu eksikliğin çalışmamızla giderilebileceği düşünülmektedir.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın konusu; bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra kazandıkları sosyalleşme becerilerini nasıl veya ne düzeyde gerçekleştirebildikleridir.

Bu çalışmanın amacı; okul, aile ve sosyal hayatlarında pasif oldukları düşünülen daha önce herhangi bir spor branşında faaliyet göstermemiş olan bedensel engelli çocukların spor ile tanışıp yüzme eğitimi aldıktan sonra; okul hayatlarındaki değişimlerinin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Bedensel engellilerde spor ve bedensel engelli sporcular ile alakalı 2002-2014 yılları arasında yapılan çalışmaları inceleyen Yılmaz, Şentürk ve Ramazanoğlu (2014) toplam 61 çalışma olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun (n=39) sözel ve poster bildiri olduğu, yalnızca 6 tanesinin makale olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bedensel engellilerle alakalı araştırmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bir başka derleme araştırmasında 2004-2014 yılları arasında yüzme ile alakalı yapılan 84 çalışmanın yalnızca 2 tanesinin engellilerle ilgili olduğu görülmüştür (Çiftçi, 2015). Dolayısıyla yüzme branşı ve engellilerle alakalı alanyazına katkı sunmak bu çalışmanın değerini arttıracaktır.

Bu kapsamda, alan yazın incelendiğinde bedensel engellilerde spor yapmaya yönelik çalışmaların yapılmış olduğu ancak, belirtilen amaç ve hedeflere yönelik bir

araştırmanın yapılmamış olması sebebiyle çalışmanın alan yazına bu yönüyle bir özgünlük kazandırabileceği düşünülmektedir.

Konar ve Pepe'ye göre; engelli adaylarının ve engellilerin; rehabilite sporu, hobi amaçlı yapılan faaliyetler, yarışmalara, organizasyonlara katılma ve her türlü sportif faaliyetlerini kapsamaktadır. Konar ve Pepe'ye göre engelliler sporunun amacı; engellilerin topluma kazandırılması ve rehabilitasyonu olarak belirtmişlerdir.

Bedensel engellilerde spor yapma isteği, spor ile uğraşan ve spor yapmayan bedensel engellilerin fiziksel ve ruhsal durumları, spor yapan bedensel engellilerin öfke kontrolleri gibi çalışmalara alan yazındaki araştırmalarda rastlanılmaktadır. Bu çalışmalarda bedensel engelli çocukların yüzme öğreniminden sonraki sosyalleşme becerilerinin incelendiği çalışmalara rastlanılmamaktadır.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıklarını, Rize ilindeki bedensel engelliler spor kulübü, sporcular, öğretmenler ve aileler oluşturmaktadır. Ayrıca bedensel engelli 5 çocuk, 5 veli ve 4 öğretmen olmak üzere toplam 14 katılımcı ile sınırlıdır. Çalışma gruplarına yarı yapılandırılmış olarak hazırlanmış 9 sorudan öğretmenler ve veliler sorulararak elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1. 4. Varsayımlar

Katılımcıların görüşme sorularını doğru şekilde anlayıp cevaplandıkları, katılımcıların görüşlerini beyan ederken özgür ve samimi oldukları varsayılmıştır.

1. 5. Tanımlar

Bedensel engellilik; bireyin bedensel fonksiyonlarındaki; doğuştan, hastalık sebebiyle, sonradan ya da kaza sonucunda ortaya çıkan yetersizlikleri, eksiklikleri veya kayıpları ifade etmek amacıyla kullanılan bir kavramdır.

Öngören ve diğerleri (2007), ortopedik engeli; doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası dönemlerde herhangi bir neden ile iskelet, kas ve sinir sistemindeki bozuklukların sonucunda, bedensel kapasitelerini farklı seviyelerde kaybetmesi sebebiyle toplumsal hayata uyum sağlama ve günlük ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çeken ve bakım, koruma, danışmanlık, rehabilitasyon ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi ortopedik engelli, bu duruma yol açan nedenleri ortopedik engel olarak açıklamışlardır.

Nörolojik engelliler; santral veya periferik sinir sisteminde bir hasar olması durumunda görülen engellilik durumu olarak tanımlanabilir.

Bedensel engellilerde yüzme; yüzme su içersinde bedenın tüm kas fonksiyonlarını çalıştırdığından dolayı bedensel engelliler için en uygun spor branşlarından biridir. Bu sayede engelli bireyler karada yapmakta zorlandıkları çoğu hareketi suda yaparak, bedensel gelişimlerine katkı sağlamış olurlar.

Sosyalleşme; İlhan'a (2008)'e göre; kişinin, grubun değer ve kurallarına uymayı öğrenmesi, bu değerler düzenini benimsemesi olarak tanımlamıştır. Ek olarak bu öğrenme doğumdan ölüme kadar hayat boyu devam etmektedir. Bu süre içinde bireyin çevredeki insanlarla ilişkisi ve diğer çevre faktörleri ile sosyal uyumunda önemli bir rol oynar.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Engelli bireylere sahip ailelerle alakalı literatürde taranan birçok çalışma bulunmaktadır. Örneğin; (İlhan, 2008); zihinsel engelli çocuğa sahip olan anne babaların çocuklarının özel eğitim sürecinde, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, sosyal, psikolojik, zihinsel, fiziksel ve hareket gelişimlerinin etkisine yönelik bilinç düzeyleri incelenmiştir. Ankara ilinde yapılan bu çalışmada 54 anne ve 27 baba olmak üzere 81 katılımcıyla bir anket çalışması yürütülmüştür. Bulgulara göre özel eğitime doktor tavsiyesi ile başladığı, beden eğitimi ve sporun çocukların gelişiminde önemli etkisinin olduğu, yapılması en çok istenen spor branşında yüzme olduğu ailelerde tespit edilmiştir. Kalkavan ve arkadaşlarının 2011 yılında yaptıkları araştırmada, Kütahya'da toplam 83 engelli çocuğa sahip ebeveyn ile çalışılmıştır. Engelli çocuğa sahip olmanın ve sportif faaliyete katılımın aile işlevlerini nasıl etkilediğini incelemek amacıyla 60 maddelik bir anket uygulanmıştır. Ailenin refah düzeyi önemli bir etken olarak ortaya konmuştur. Softa'nın (2012) Kastamonu'daki 360 engelli çocuk ebeveynleri ile yaptığı araştırmada depresyon düzeyleri incelenmiştir. Anket ve yüzyüze görüşme ile toplanan veriler sonucunda, engelli çocuğa sahip ebeveynlerin çalışıp çalışmama durumları ve ebeveynlerin cinsiyetine göre depresyon düzeylerinin değiştiği bulunmuştur. Özellikle engelli çocuk annelerinin engelli çocuk babalarından daha yüksek depresyon puanına sahip olduğu ve çalışmayan ebeveynlerin çalışan ebeveynlere göre daha yüksek depresyon puanına sahip olduğu öne çıkmıştır. Engelli aileleri ile yapılan bir başka çalışmada ise Cangür ve arkadaşlarının 2013 yılında yaptıkları araştırmada, Düzce ilindeki bedensel ve zihinsel engelli bireylere sahip ailelerin toplumsal yaşama katılımlarının, bunları etkileyen veya engelleyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Toplam 102 engelli ve ailesi ile 36 maddelik bir anket çalışması düzenlenmiştir. Çocukların engel tipinin ve ailelerin eğitim düzeylerinin ailelerin toplumsal yaşama katılımlarında etkili olduğu; aile gelirlerinin ise önemli bir faktör olmadığı bulunmuştur. Bayraktar'ın (2015) yaptığı bir diğer araştırmada engelli birey ailelerinin depresyon ve kaygı düzeyleri incelenmiştir. Edirne'de bulunan toplam 181 ebeveyn ile yapılan araştırmada Beck Depresyon Ölçeği ve Spielberger Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği uygulanmıştır. Bulgulara bakıldığında ise çalışmayan ebeveynlerin çalışan ebeveynlere göre daha kaygılı olduğu; cinsiyetin de ebeveynlerin gelir durumlarının kaygı skorlarında değişkenlik gösterdiği bulunmuştur. Son olarak; engelli birey ailelerinin yaşam kaliteleri üzerine yapılan bir çalışmada Top ve Akıl'ın (2017) yaptıkları araştırmada 20 anne 12 babaya çocuklarına verilen 10 haftalık yüzme egzersizi sonrasında anket

uygulanmıştır. 10 haftalık yüzme egzersizlerinin yaşam kalitesini arttırmada yetersiz kaldığı, sadece canlılık alt boyutunda anlamlı farklılık bulunduğu ortaya konmuştur.

Engelli bireylerle ilgilenen en önemli paydaşlardan beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve antrenörlerin yetiştiği beden eğitimi ve spor yüksek okulları (BESYO) ve spor bilimleri fakülteleri (SBF) öğrencilerinin engellilere karşı tutum ve algılarıyla alakalı çalışmalar da önem arz etmektedir. Örneğin; Gürsel'in (2006) engelliler için beden eğitimi ve spor dersini alan 81 3. Sınıf öğrencisi ile yaptığı araştırmada uygulanan anket sonucunda; beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin bedensel engelli bireylerle alakalı olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür. Akbuğa ve Gürsel'in (2007) beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bedensel engelli bireylere yönelik genel tutumlarını değiştirme amacıyla 55 öğrenci ile bir çalışma yapmışlardır. Toplam 55 öğrenci ile yaptıkları çalışmada öncelikle bedensel engellilerin aile ve toplumsal yaşamları ile eğitimlerine yönelik problemleri ile ilgili bir metin okutulmuş ve bir tutum ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerin engellilere yönelik herhangi bir ders almadığı halde panel metninin olumlu tutum değişikliğine yol açtığı görülmüştür. Genel olarak bakıldığında engellilerle alakalı derslerin nitelikli öğretmen ve antrenör yetiştirmede önemli olduğu ortaya konmuştur. Engellilerde beden eğitimi ve spor dersinin öğrenci bakış açısıyla değerlendirilmesi için yapılan bir başka araştırmada Şirinkan, Şirinkan, ve Çalışkan'ın (2008) 24 sorudan oluşan bir anketle yaptıkları çalışmada öğrencilerin büyük kısmının engellilerin sayısı ve çeşitleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları, engelliler okullarındaki eğitim kadrolarının yetersiz olduğunu düşündükleri ve engellilerle ilgili politikalarında yetersiz görüldüğü bulunmuştur. Konar ve Yıldırım (2012) engelliler için beden eğitimi ve spor öğretmenliği ile alakalı toplumsal beklentilere uygun bir program modeli önermiş ve engellilerin toplumla kaynaştırılması ve rehabilitasyonu için sporun eğitim kurumlarındaki önemine vurgu yapmıştır. Bir başka araştırmada ise, Kırımoğlu ve diğerlerinin (2017) öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerinin tutumuna yönelik yaptıkları çalışmada; spor bilimleri fakülteleri 1. ve 4. sınıf öğretmen adaylarından toplam 560 katılımcıyla anket uygulanmıştır. Buna göre engellilerde spor dersinin zihinsel engellilerde spor etkinliklerine yönelik tutumlarının artırılması için önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Literatüre bakıldığında engelli sporcularla alakalı yayınların da önemli yer tuttuğu görülmüştür. Özmütlu (2011), bedensel engelli sporcular antrenörlerinin liderlik davranışları ve sporcu tatmini ile ilgili yaptığı araştırmada, 2009-2010 sezonunda Ampüte Futbol Ligi ve tekerlekli sandalye basketbol 1. Ligi'nden toplam 21 kulüpten 241 sporcu ile yaptıkları çalışmada Sporda Hizmetkâr Liderlik Ölçeği ve Sporcu Tatmin Ölçeği uygulanmıştır. Antrenörlerin göstermiş olduğu hizmetkâr liderlik davranışının sporcu

tatmini üzerinde olumlu etkisi olduğu bulunmuştur. Benlik algısı ile alakalı yapılan bir araştırmada engelli sporcuların eğitim düzeyleri ve spor deneyimlerinin etkisi incelenmiştir (Pense, Demir, Yaman ve Lesinger, 2011). Konya ilindeki 121 engelli basketbol korfbol ve futsal sporcusu ile Sosyal Karşılaştırma Ölçeği uygulanmıştır. Sonuçlara bakıldığında engelli sporcuların eğitim düzeyleriyle benlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca sporda 5 yıldan fazla tecrübesi olan engelli sporcular ile 5 yıldan az spor deneyimi olan engelli sporcular arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Dolayısıyla eğitim seviyesi ve spor deneyimi yükseldikçe engelli bireylerdeki benlik algısında yükseldiği söylenebilir. Bir diğer çalışmada, Demir, Barsboğa ve Küçükbezirci (2011) engelli sporcuların spora başlamada etkili olan nedenlerini araştırmışlardır. Konya'daki 121 erkek engelli sporcuya Sporda Güdülenme Ölçeği uygulamışlardır. Bulgulara göre içsel güdülenmenin engelli sporcularda spora başlamak için önemli bir etken olduğu, çevre gibi dışsal etmenlerin daha az oranda etkisi olduğu bulunmuştur. Engelli sporcularla ilgili yapılan bir başka araştırmada tekerlekli sandalye basketbol sporcularının yaşam kalitesi düzeyleri incelenmiştir (Filazoğlu, Çokluk, Çetin, Çağlayan ve Kırımoğlu, 2011). Toplam 18 takımdan 224 sporcu ile Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre eğitim seviyesi yüksek olanların, kardeş sayısı az olanların ve son olarak bir iş sahibi olanların çevresel alan ile algıladıkları yaşam kalitesi düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşam kalitelerinin cinsiyet, yaş, engellilik düzeyleri ve engellerinin oluşma zamanları ile değişiklik arz etmediği görülmüştür. Engelli sporcularla ilgili yapılan bir başka araştırmada Civan ve arkadaşları (2012), tekerlekli sandalye tenis sporcuları ile engeli olmayan tenis sporcularının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini araştırmıştır. 2011-2012 sezonu Tekerlekli Sandalye Tenis Türkiye Şampiyonası'na katılan 22 sporcu ile engeli olmayan 22 tenis sporcusu katılmıştır. Durumluk-Sürekli Anksiyete Envanterinin kullanılarak toplanılan verilerin analizi sonucunda bedensel engelli sporcuların sürekli ve durumluk kaygı düzeyleri engeli olmayan sporculara göre yüksek bulunmuştur. Müsabaka sonucuna yönelik motivasyonlarının kaygı düzeylerindeki değişime yol açtığı ortaya konmuştur. Engelli sporcularda benlik saygısı ile alakalı yapılan bir başka araştırmada ise Karakoç, Çoban ve Konar (2012); işitme engelli milli sporcularla spor yapmayan işitme engellileri karşılaştırmıştır. Tayvan'da yapılan 2009 İşitme Engelliler Olimpiyatları milli takımından 23 gönüllü sporcu ve 30 işitme engelli birey çalışmaya katılmıştır. Benlik Saygısı Ölçeği ile toplanan verilerin sonucunda spor yapan işitme engellilerin spor yapmayan işitme engellilere göre daha yüksek benlik saygısı düzeyleri olduğu bulunmuştur. Bu çalışma, sporun engelli bireylerde duygusal gelişime yönelik olumlu etkisini göstermiştir. Spor yapan engelli bireylerle alakalı bir başka araştırmada, Konya ilindeki 143 bedensel engelli

sporunun yılmazlık düzeylerinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir (Soyer vd., 2013). Uygulanan anket sonucunda engelli sporcuların yılmazlık düzeylerinin yaş ve eğitim düzeyine göre değiştiği, medeni durum ve cinsiyet açısından ise herhangi bir fark bulunmadığı ortaya konmuştur. Gürer ve diğerlerinin (2014) 114 engelli sporcu ile yaptıkları çalışmada bir anket uygulamasıyla stres düzeyleri çeşitli demografik değişkenler ile incelenmiştir. Sporun engel durumundan ve branştan bağımsız olarak strese karşı olumlu etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Şahin ve diğerleri (2014) engelli sporcuların yaşadıkları çatışma türleri ile alakalı yaptıkları anketi Güneydoğu Anadolu bölgesindeki toplam 6 ilden 114 engelli sporcuya uygulamışlardır. Cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, maaş ve engelli olmanın çatışma düzeyleri ile arasında bir ilişki bulunamamıştır. Spor yapmanın engelli sporcularda çatışmayı azalttığı bulunmuştur. Engelliler için sosyal ve kültürel hizmetlerin sürekli ve ücretsiz olarak sunulmasının, engelli sporcular için olumlu olduğu görülmüştür. Dinçer, Bozdam ve Yetkin'in (2015) bedensel engelli badmintoncuların benlik saygısının incelenmesi için Almanya Uluslararası Bedensel Engelliler Badminton Turnuvası'na katılan 15 ülkeden 61 engelli sporcu ile çalışılmıştır. Benlik Saygısı Ölçeği ile toplanan verilerin analizine göre; engelli sporcuların benlik saygısında cinsiyet ve yaşa göre bir farklılık olmadığı bulunmuştur. İnce (2017) bedensel engelli sporcuların atılganlık durumlarıyla alakalı 35 atlet, 25 yüzücü olmak üzere toplam 60 kişiyle yaptığı çalışmada, Rathus Atılganlık Envanterini kullanmıştır. Yüzücülerle atletizm ile uğraşan sporcular arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yalnızca her iki branş sporcularının da çekingenlik düzeylerinin fazla olduğu görülmüştür. Bir başka araştırmada, Veysel ve Birol (2017), bedensel engelli sporcuların problem çözme becerilerinin karar verme stillerine olan etkisini incelemek için yaptıkları araştırmada, 77 Bedensel Engelliler Oturarak Voleybol takım sporcuları ile çalışmışlardır. Problem Çözme Envanteri ve Melbourne Karar Verme Ölçeği uygulanarak elde edilen sonuçlarda, toplam problem çözme beceri düzeyleri aceleci yaklaşım ve düşünen yaklaşım düzeyleri ile karar vermede öz saygı düzeyleri ve dikkatli karar verme düzeyleri orta seviyenin altında bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında engelli bireylerle alakalı yapılan birçok farklı çalışmanın olduğu görülmüştür. Gürsel ve Koruç'un (2004) yaptığı araştırmada 36 ortopedik engeli olan öğrenciyle 36 engeli olmayan öğrenci çalışmaya katılmıştır. Dart oyunundaki performansa yönelik beden imgesi özyeterlilik ve kaygı puanları üzerine yapılan araştırmada Sporda Görev Ego Yönelimi Ölçeği, Çok Boyutlu Beden İlişkiler Ölçeği ve Yarışma Durumluk Kaygı Envanteri ölçüm araçları olarak kullanılmıştır. Dart oyunu için bir performans hedefi koyulacaksa, engelli olmayan bireylerde bunun daha etkin olacağı, engelli bireylerde ise sonuç hedefi koymanın daha etkili olacağı ortaya konmuştur. Engelli

olup olmamanın sadece bilişsel kaygıda farka neden olduğu, özyeterlik değerleri için ise engelliler sonuç grubunda en yüksek çıktığı bulunmuştur. Engellilerde sosyalleşme düzeyiyle alakalı bir başka çalışmada ise İlhan (2008), yaşları 8 ile 11 arası değişen toplam 16 zihinsel engelli çocukla haftada 2 gün olmak üzere 18 hafta boyunca çalışma yürütmüştür. Çeşitli ısınma hareketleri, işlevsel egzersizler ve sportif oyunlar uygulandıktan sonra sosyalleşme üzerine bir anket çocukların annelerine uygulanmıştır. Katılımcılarda grup faaliyetlerine katılma, başkalarıyla iletişim ve paylaşımcılık alanlarında gelişim görülmüştür. Tuncer, 2009 yılında yaptığı araştırmada sporun bedensel engelli bireylerin ruhsal durumları üzerine etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın katılımcıları, 50 kontrol 50 deney gurubu olmak üzere Ankara ve Kayseri ilinde Spor yapan yapmayan toplam 100 engelli bireyden oluşmuştur. Anket çalışması yapılmıştır. Öfke dışında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Spor yapanların yapmayanlara oranla öfke düzeyi yüksek çıkmıştır. Altun ve diğerleri (2011), bedensel engelli bireylerin sportif aktivitelere katılımının yaşam kalitesi üzerine etkisini incelemiştir. Toplam 100 bedensel engelli (25'i kadın, 75 erkek) ile yapılan çalışmada profesyonel olarak spor yapanlar, rekreasyonel olarak spor yapanlar ve hiç spor yapmayanlar olarak 3 grupta değerlendirilmiştir. Nottingham Sağlık Profili ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Spora katılım ile yaşam kalitesi arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Esatbeyoğlu, Güven ve Karahan'ın (2014) engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarındaki engelleri incelemek için yaptıkları araştırmada, Ankara ilinde görme, işitme ve ortopedik engelli spor kulüpleri ve derneklerinde bulunan toplam 70 engelli bireyle 6-8 kişiden oluşan bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılmış, elde edilen sonuçlara göre engelli bireyler fiziksel aktiviteye katılımında çevresel ve bireysel olarak birçok engelle karşılaştıkları görülmüştür. Bunlar arasında sosyal etkenler ve fiziki etkenler ile ekonomik etkenler engel durumu ve psikolojik etkenler sayılabilir. Saraç (2014) engellilerde spor ve benlik saygısı ve sosyalleşmeyi incelemek için yaptığı çalışmada, 30 ilde bulunan 317 bedensel engelli birey ile yaptığı çalışmada, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların buldukları şehir ve yaşları sosyalleşme durumlarını etkilerken, katılımcıların cinsiyeti ve eğitim durumlarının ise sosyalleşmede etkisinin olmadığı bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların aylık gelirleri, engel durumları, engel gerekçeleri, engel süreleri ve spor yapma durumlarının sosyalleşme durumlarına bir etkisinin olmadıkları ortaya çıkmıştır. Spor yapan ve yapmayan bedensel engelli bireylerin öfke ifade tarzlarının araştırılmasında (Şahin, 2014) çeşitli illerde rehabilitasyon merkezlerinde, spor kulüplerine dahil olan 286 kadın 344 erkek toplam 630 engelli birey ile çalışılmıştır. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği kullanılmıştır. Yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, engellilik düzeyi, engel türü, engel nedeni, yardımcı alet ya da ekipman

kullanım durumu, meslek, gelir düzeyi ve spor yapma durumunun öfke düzeyleri ve tarzına etki ettiği bulunmuştur. Bedensel engelliler ile ilgili yapılan başka bir çalışmada ise (Sarigül, 2016) Ağrı ilindeki 61'i kadın 146'sı erkek olmak üzere toplam 207 bedensel engelli bireyle çalışma yürütmüştür. Bedensel engelli bireylerin Sosyal Dışlanmışlık Ölçeği kullanılarak toplanan verilerin sonucunda cinsiyet durumunun, engel durumlarına uygun bir araca sahip olup olmamanın ve bireylerin bulunduğu yaşın sosyalleşme düzeyine etkisinin olmadığı bulunmuştur. Engel türleri açısından bakıldığında ise bireyin engelinin arttıkça sosyal dışlanmasının da arttığı görülmüştür. İşsizliğin de aynı zamanda sosyal dışlanmayı arttırdığı bulunmuştur. Bunda ekonominin (gelir durumu) de rolü fazladır. Eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal dışlanmanın düştüğü görülmüştür. Son olarak; engelli bireylerin yaşamdan beklentilerini inceleyen bir başka çalışmada (Öztabak, 2017), İstanbul ilindeki bir fizik tedavi ve engelliler rehabilitasyon merkezinden zihinsel, ortopedik, görme ve süregen engeli olan 10 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Engelli bireylerin yaşam beklentileri genel olarak sağlıklı olmak, insanlara yardımcı olmak, engellilere uygun olmayan koşulları değiştirebilmek, okulu bitirmek, evlenmek gibi eylemlerden söz etmişlerdir.

Literatüre bakıldığında engellilerle alakalı çalışmaların; engelli aileleri, engelli sporcular, öğretmen adaylarının engellilerle alakalı tutumları ve engelli bireylerin çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelemeye yönelik olduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışmalardan 28 tanesi Nicel Araştırma Yöntemi, 2 tanesi Nitel Araştırma Yöntemi ve 1 tanesi de Karma Araştırma Yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemlerden engelli aileleri ile ilgili olan araştırmalardan 1 tane Karma Araştırma Yöntemi, 5 tane Nicel Araştırma Yöntemi kullanılmıştır. Engelli sporcularda, 12 tane Nicel Araştırma Yöntemi ve 1 tane Nitel Araştırma Yöntemi kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının engellilerle alakalı tutumlarından 4 tanesinde Nicel Araştırma Yöntemi kullanılmıştır. Engelli bireylerin çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelemeye yönelik çalışmalarda ise 1 tane Nitel Araştırma Yöntemi ve 7 tane Nicel Araştırma Yöntemi kullanılmıştır. Genel olarak bakıldığında çalışmalarda Nicel araştırma Yöntemi kullanılmıştır. Sonuçtan ziyade sürece odaklanan nitel araştırmaların sınırlılığı bu çalışmanın önemini öne çıkarmaktadır.

Uluslararası çalışmalar incelendiğinde ise;

Evans, Bright ve Brown (2013), İngiltere'de yaptıkları araştırmada, 49 engeli olmayan ortaokul öğrencilerine 12 haftalık bir tekerlekli sandalye basketbol programı vermişlerdir. Programın başında ve sonunda yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve gözlemlere göre engelli olmayan öğrencilerin fiziksel engeli olan bireylere yönelik algılarında farkındalık oluştuğu görülmüştür. Programa katılan çocukların aslında fiziksel engelli olan bireyler gibi tekerlekli sandalyeleri kontrol etmede güçlükler yaşamaları,

onlarda aslında engelli bireylerden bir farklılıklarının olmadığı düşüncesini doğurmuştur. Wilson ve Khoo (2013), yaptıkları araştırmada bir gelişmekte olan ülkedeki engelli sporuna katılımındaki yararlar ve bariyerleri incelemişlerdir. İki basamaklı çalışmada ilk olarak 123 engelli sporcu bir anket uygulanmış, sonrasında 14 elit sporcu ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Spora katılımında en önde gelen nedenin başarı / mücadele ve yeterlilik / beceri gelişimi olduğu, sporcuların karşılaştığı en önemli bariyerlerin ise yapısal sorunlar (tesis, malzeme, fon) ve olumsuz tutum (hükümet, toplum ve medya) olduğu ortaya konmuştur. Fitzgerald (2013), İngiltere’de 14 engelli sporcu ve antrenör ile yaptığı araştırmada engellilerin spora katılımı ile alakalı yansımalarını dökümente etmiştir. En çok öne çıkanlar arasında antrenörün özgüvenli olmasının önemi ve engellilerle çalışmaya isteksiz olması, antrenörlerin spora özgü alan bilgilerinin önemi, engelli sporcuların kendileri hakkındaki bilgilerini antrenörleriyle paylaşma fırsatlarına değer vermeleri ve kişiliğin bir antrenörün önemli özelliklerinden biri olması olarak sayılabilir. Martin (2013), yaptığı literatür taramasında engellilerin fiziksel aktiviteye katılımlarının önünde bir çok tıbbi, psikolojik, sosyal ve çevresel bariyerlerin olduğunu ortaya koymuştur. Kişilerin engelini fiziksel aktiviteye katılımında en büyük bariyer olarak gördüğü, çocukların ailelerine bağımlıklarını en büyük bariyer olarak gördüğü (ulaşım, kişisel işlerde destek vb.), engelli bireylerin kendileri gibi olan akranlarıyla zaman geçirme fırsatı bulamamasının da bir başka bariyer olduğu ortaya konmuştur. Bir başka araştırmada Jaarsma ve diğerleri (2014), Hollanda Paralimpik sporcularının spora katılımında bariyerleri ve kolaylaştırıcılarını incelemişlerdir. Toplam 76 paralimpik sporcuya çevrimiçi anket uygulamışlardır. En çok öne sürülen kişisel bariyerin başkalarına mecbur kalma, çevresel bariyerin ise spor tesislerinin yetersizliği olduğu görülmüştür. Bu bariyerlere karşın en büyük kolaylaştırıcının ise sosyal destek olduğu ortaya konmuştur. Carter ve diğerleri (2014), bir tekerlekli sandalye spor kulübü paydaşlarının deneyimlerine yönelik yaptıkları araştırmada 63 kişi ile (37 çocuk, 14 paydaş, 10 veli ve 2 kardeş) odak grup görüşmeleri ve görüşmeler yapmışlardır. Ortaya çıkan temalarda engellilerin toplumda görünmez olması ile eğlence ve yoldaşlık başlıklarının öne çıktığı görülmüştür. Kwok ve diğerleri (2014) yılında yaptıkları tarama araştırmasında, Finlandiya’daki 2002-2010 yılları arasında uzun süreli hastalığı ya da bir engeli olan toplam 1126 katılımcı ile yapılan anket çalışmalarını derlemişlerdir. Erkek çocukların kızlara göre fiziksel olarak daha aktif olduğu ve yaş ilerledikçe fiziksel aktivite seviyesinin düştüğü bulunmuştur. Van Amsterdam, Knoppers ve Jongmans (2015), bedensel engellilerin kendilerini nasıl gördüğünü ve algıladığını incelemek amacıyla yürüttükleri araştırmada, yaşları 12 ile 18 arasında değişen 4 çocuk ile görüşmeler yapmışlardır. Engelli bireylerin kendilerini nasıl konumlandığını görmek için önem arz eden bu araştırmada katılımcılar arasında farklılıkların olduğu, kimi

katılımcının engelini normalleştirirken, bir diğersinin engelini sakladığını; “farklı olmam gayet normal” şeklindeki ifadeler ile ortaya koymuşlardır. Kavussanu, Ring ve Kavanagh (2015), 34 engelli tekerlekli sandalye basketbolu ve rugby sporcusu ile 51 engeli olmayan rugby sporcularıyla yaptıkları araştırmada; antisosyal davranış, ahlaki kopuş, empati ve olumsuz duygularına yönelik farklarına bakmışlardır. Engelli sporcuların engeli olmayan sporculara göre daha az anti-sosyaldavranış ve ahlaki kopuş gösterdikleri; empati ve olumsuz duygularda (öfke ve anksiyete) ise farklılıklarının olmadığı bulunmuştur. Bloemen ve diğerslerinin (2015) çocukların ve ergenlerin fiziksel aktiviteye katılımlarını etkileyen faktörlerle alakalı 2000-2013 yılları arasında yapılan çalışmalarını derledikleri araştırmalarında; öz-yeterlilik, fiziksel uygunluk, yaş, tesis ve malzeme gibi çevresel etkenlerin önde gelen değişkenler olduğunu öne sürmüşlerdir. Nacar ve diğersleri (2017), çocukları yüzme sporu ile uğraşan birçoğu ev hanımı olan 76 zihinsel özürlü velisi ile yaptıkları anket çalışmasında, en önemli yüklerinin ekonomik ve zaman yönetimi olduğu; kendileri öldükten sonra çocuklarıyla kimin ilgileneceği konularında endişelerinin büyük olduğu görülmüştür. Pack, Kelly ve Arvinen-Barrow (2017), beş paralimpik yüzücü ile yaptıkları yarı yapılandırılmış görüşmelerde yüzmenin bireylerde benlik algısı ve kişilik geliştirmede etkisini incelemişlerdir. Yüzmenin kendilerini olduğu gibi kabul etmelerine destek olduğu, kendilerini engelli gibi görmedikleri, yüzmenin bireysel ve sosyal kimlik yaratmada destek olduğu ortaya konmuştur.

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

2. 1. 1. Rekreasyon

Literatüre bakıldığında rekreasyon ile ilgili çok sayıda tanım görülmektedir. Rekreasyon, en yalın haliyle; latince yenilenme, tazelenme, yeniden yaratılma ya da yeniden yapılanma anlamına gelen “recreatio” kelimesinden gelmektedir. (www.etimolojiturkce.com/kelime/rekreasyon). Yapılan çalışmalarda rekreasyonun tanımı, araştırmacılar tarafından farklı biçimleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Ülkemizde Türk Dil Kurumu (2012), rekreasyonu, “İnsanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler” ayrıca “Bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme” biçiminde tanımladığı görülmektedir. McLean, Hurd ve Rogers (2005) rekreasyonu, farklı şekillerde tanımlamışlardır. Rekreasyonu “kamusal, yarı kamusal ve özel girişimlerin vasıtasıyla küresel ölçekteki doğal park, şehir, kasaba, ülkelerdeki; toplum merkezleri, spor alanları, su parkları, eğlence alanları ve parklarda gerçekleştirilen etkinliklerin tümü” olarak açıklamışlardır.

Bucher ve Bucher (1974) ise rekreasyonu, bireyin kişiliğine göre, yapmaktan keyif aldığı kültürel, toplumsal ve sportif faaliyetlere dahil olarak, günlük hayatın boğuculuğundan çıkması ve başka bireyler ile sosyalleşerek toplumsal bir role bürünmesi olarak belirtmişlerdir. Kraus'a göre (1998) rekreasyon, kişilere hayatlarında kontrol ve güçleri için heyecan, coşku, enerji gibi gereksinimlerini gidermeye sebep olan ve hayatına değer katan, pozitif fırsatlar sağlamaktadır.

McLean, Hurd ve Rogers'a göre (2005) rekreasyon faaliyetleri bütün yaş grupları için üretim ve gelişim ortaya çıkaran mekanlar, spor, sosyal faaliyetler ve farklı hobileri gerçekleştirmek gibi amaçları içerebilir. Ayrıca yine McLean ve diğerlerine göre, (2005) yeni yetişen nesil için rekreasyon ve boş zaman aktivitelerine yönelik algılar, teknoloji ile beraber bütünleştirilmiş uygulamalar, serüven, heyecan ve risk özellikleri taşıyan aktiviteleri içermektedir.

Rekreasyon; ruhsal, bedensel yönden canlanmak için bireyin pasif veya aktif birçok boş zaman değerlendirme etkinliğini gerçekleştirmesidir (O'Sullivan, 2006).

2. 1. 2. Rekreasyon Çeşitleri

McLean ve diğerleri (2005) rekreasyonu kâr amacı olan ve kar amacı olmayan etkinlikler olarak ikiye ayırmıştır. Tanımlanacak olursa; ticari rekreasyon, kişilerin bir miktar ücret ödemesi yaparak katıldıkları etkinliklere denir. Ek olarak ticari rekreasyon çeşitliliğini en fazla kendisini turizm hareketliliği içerisinde belli etmektedir. Tanımlar incelendiğinde rekreasyon çeşitleri etkinlikler bakımından geniş bir kapsamda ele alınmaktadır. Bu durumlar ile beraber rekreasyon çeşitleri, kesin bir çizgide sınıflandırılmamakla birlikte araştırmaların bazı bölümlerinde şekil açısından belli kategorilere göre sınıflandırmalar yapılmıştır. Hazar (2003) fonksiyonel olarak rekreasyonu; ticari, estetik, sosyal, terapatik, fiziksel, sanatsal, kültürel ve turistik rekreasyon olarak kategorize edildiğini belirtmiştir. Ticari rekreasyon: Kişilerin bir miktar ücret ödeyerek dahil oldukları rekreasyon etkinlikleridir. Estetik rekreasyon: Çoğunlukla yüksek gelire sahip, kültür ve eğitim seviyesindeki kişilerin dahil oldukları etkinliklerdir. Sosyal rekreasyon: İnsanların beşerî etkileşimlere girebildikleri rekreasyon etkinlikleridir. Terapatik rekreasyon: İnsanların sağlıklarını geliştirici, koruyucu ve hastalıklarını iyileştirici rekreasyon etkinlikleridir. Fiziksel rekreasyon: Açık veya kapalı alanlarda aktif olarak faaliyetlere dahil olmayı gerektiren sportif etkinliklerdir. Sanatsal rekreasyon: Kişilerin sanatsal becerilerini geliştirici ve yeni beceriler elde ettikleri etkinliklerdir. Kültürel rekreasyon: Bireylerin bilgi ve kültürel deneyimlerini geliştirmeye yönelik rekreasyon etkinlikleridir. Turistik rekreasyon: Diğer rekreasyon türlerinin turistik açıdan kullanılması sonucunda meydana gelen bir etkinlik türü olarak tanımlanabilmektedir.

2. 1. 3. Terapatik Rekreasyon

Rothwell ve Paaat (2006), terapatik rekreasyonu; rekreasyonun yine kendi içerisinde özel hizmet konusu içerisinde bulunan terapatik rekreasyon, kişilerin hayat standartlarını geliştirebilmelerinde, rekreasyonla tedavi yöntemini benimsemiş bir hizmet olarak tanımlamışlardır.

Terapatik rekreasyon duygusal ve bedensel bozuklukları/eksiklikleri olan kişilerin tedavisinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Terapatik rekreasyon kişilerin sahip oldukları kabiliyet ve ilgilerinin geliştirilmesi ile beraber yanında, günlük hayatta yeni kabiliyetler geliştirebilmelerini ve toplumsal işlevsellik kazanmalarında yardımcı olur (Dustin, 2000; Whoqol, 1998).

Dustin (2000), uygulanma biçimine göre terapatik rekreasyonu alanında uzman kişiler eşliğinde, zihinsel, fiziksel veya duygusal sorun yaşayan bireylere aktiviteler yolu ve yardımıyla, tıbbi olarak onaylardan geçmiş tedavi maksatlı uygulanan bir yöntem olarak tanımlamıştır. Tanımlanan bu yöntem Bunt ve diğerlerine göre (2008), kişinin hayat tarzı ve kimliğinin önemli bir seviyesine, pozitif yönde bir gelişim üretmeyi ve kazandırmayı amaçlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Yine Bunt ve diğerleri (2008), bu çerçevede birbirinden farklı terapatik aktiviteler ile birlikte kişinin zihinsel, sosyal ve ruhsal bakımdan iyileşmesine, düzelebilmesine ve davranış değişimine odaklı olmaktadır.

Austin ve Crawford (2001), terapatik rekreasyonun akademik ve terapatik hizmet konusu dahilinde uygulamalı eğitime sahip alanında uzmanlaşmış kişiler tarafından sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Kişilerin özel durumları, ilgi ve gereksinimleri, kapasitelerine göre faaliyetlere geçirilebilecek aktiviteler ve bunlara dönüt olabilecek nitelikte programlar amaçlanmalıdır. Bu bağlamda öncelikle kişinin yaşamsal engeller veya hastalık gibi olumsuz durumlar karşısında kişinin süreçle mücadele edebilmesi, yenilemesi veya sağlığına tehdit oluşturan sorunlara karşı güç ya da denge oluşturup süreçle mücadele etmesi öncelikli olurken; bununla beraber kişinin kendini gerçekleştirme, kendini bulması da boş zaman aracılığı ile sağlığa teşvik olarak algılanabilmektedir (Austin ve Crawford, 2001). Bu bağlamda, terapatik rekreasyon bireylerin hayatlarına mana ve amaç kattığı düşünülmektedir (Dustin, 2000; Whoqol, 1998).

Rekreasyon terapisi belirli bir hastalık veya sakatlığın olması durumunda, hastalıklarının ilerlemesini yavaşlatmak veya durdurmak, tedavi sürecini destekleyici katkılar sağlamak, hastalık süresince yaşam kalitesini artırmak amacıyla gerçekleştirilen rekreatif faaliyetlerdir (Tütüncü ve Aydın 2016). Amerikan Terapötik Rekreasyon Birliği rekreasyon terapisini, travma ya da hastalık sonucu engellilerin bağımsız fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal işlevlerini yerine getirebilmelerini sağlamak, günlük hayattaki becerilerini geliştirmek ve toplumsal hayata ayak uydurmayı kolaylaştırmak için çeşitli

rekreatif faaliyetlerden yararlanılarak oluşturulan terapi şekli olarak tanımlamıştır (Shank ve Coyle, 2002).

2. 1. 3. 1. Terapatik Rekreasyon: Önemi, Gerekliliği

Dustin (2000), uygulanma biçimine göre terapatik rekreasyonu profesyonel uzmanlar eşliğinde, zihinsel, fiziksel veya duygusal problem durumları yaşayan bireylere aktiviteler yardımıyla, tıbben onaylı tedavi amacıyla uygulatılan bir yöntem olarak açıklamıştır.

Tekin (2009), toplumsal gelişim sağlayabilmek için, park ve rekreasyon alanlarının oluşturulmasının gerekli olduğunu açıklamıştır. Bu imkanlar sosyalleşme ve bu konuda etkin bir ortam oluşturulmasında, sosyal statünün istenilen düzeye gelebilmesine katkı sağlamaktadır.

Tütüncü'ye göre (2012), rekreasyon terapisi pek çok farklı durumları güçlendirmek ve tedavi etmekte kullanılmaktadır. Bu durumlar, uzun süre tedavi görmüş bireyler, kronik hastalığı olan kişiler, moral motivasyonun güçlendirilmesi için ve tedavisi desteklenmesi gereken kişiler için kullanılmaktadır. Bu sürecin en temel amacı ise, engelli bireylerin en stabil yaşam standartlarına ulaşabilmesini sağlamak olarak ifade edilmektedir. Rekreasyon terapisi, hastanelerde, huzur evlerinde, kliniklerde, rehabilitasyon merkezlerinde, toplum ruh sağlığı merkezlerinde, turizm işletmelerinde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeplerle alanda çalışacak kişilerin sağlığa yönelik alt yapısının güçlü olması beklenir.

Rothwell ve Piaat'a göre (2006), terapatik rekreasyon akademik ve terapatik hizmet konusunda uygulamalı eğitim almış olan uzmanlar tarafından gerçekleştirilmelidir.

2. 1. 3. 2. Rekreasyon-Spor İlişkisi

Koçan'a göre (2007) spor, farklı demografik özelliklere sahip insanların farklı olarak tüm rekreatif gereksinimlerine cevap verebilecek özelliklere sahip olmalıdır. Yine Koçan'a göre spor dünya genelinde pekçok kişinin uygun vakitlerinde katıldığı bir aktivite olmakla beraber toplumların gelişmesinde de çok önemli bir rol oynamaktadır. Mclean, Hurd ve Rogers, (2005) sporu, genel anlamda kabiliyet gerektiren, egzersiz ve rekabet içeren aynı zamanda hem resmi hem de görgü kuralları ve adil oyun standartları ile yürütülen aktiviteler olarak tanımlar. Koçan'a göre (2007), spor organizasyonları ve kişisel organizasyonlar düzenleyen toplumsal kurumlar, pasif katılımlar da ortak heyecan ve ilgilerin paylaşıldığı ortamlar yaratarak kişilere sosyal ilişkilerde uyum imkanı verebilmektedir.

Son olarak; Karaküçük'e göre (1990) spor rekreasyonun en çeşitli, kapsamlı ve ilgi çekebiyen ortamlarından birini meydana getirmektedir. Ayrıca, spor bireylerin rekreatif ihtiyaçlarını karşılamada önemli yaşam alanı sağlarken, rekreasyon da sporun toplumsal olarak yaygınlaşmasında ve sportif olarak gelişim elde edilmesinde önemli katkılar üstlendiğini belirtmiştir.

2. 1. 4. Engelli Kavramı

Uluslararası düzeyde düzenlenmiş engellilik verilerinin elde edilmesi amaçlanan çalışmalarda önemli bir yol katedilen aşama sayılan Dünya Sağlık Örgütü'nün geliştirdiği sınıflandırma sistemidir. Bu sınıflandırma sistemi ilk kez 1980 yılında International Classification Impairment, Disability and Handicap (ICIDH-1) ismiyle açığa çıkarılmış ardından International Classification Functioning and Disability (ICIDH-2) (World Health Organization, 1999) şeklinde tekrar düzenlenerek son şekli olarak International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) (World Health Organisation [WHO], 2001) adıyla yayınlanmıştır.

Özürlülük Terimleri Sözlüğü'ne göre (2008), ICF Dünya Sağlık Örgütü tarafından özürlülük türlerinin sınıflandırılmasına, rehabilitasyon hizmetlerinin etkin yürütebilmesi için geliştirilen, ICIDH-1'in yerini alan biyolojik, bireysel ve sosyal bağlamda çok boyutlu bir tanımlama sistemi olmaktadır.

Ertürk (2004), bugün dünyada, engelliliğin sınıflandırılmasında ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) sisteminin kullanmaya başlandığını belirtmiştir. Yine Ertürk, Dünya Sağlık Örgütü'nün otuz yılı geçen değerlendirme ve çalışmaları sonucunda hazırlanmış ve "İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması" adı altında 2001 yılında yayınlandığını açıklamıştır.

Ertürk (2004), ICF standartlaşmış kavramlar ve terminoloji ile ilgili engellilik verilerinin sınıflandırılması ve toplanmasında genel bir kavramsal çerçeve sağlamaktadır diye belirtmiştir. Yapılan bu çerçevenin kullanılması, ulusal ve uluslararası seviyedeki verilerin mukayese edilebilmesi ile beraber verilerin geniş kapsamlı kullanılabilmesi için önemli bir araç olduğunu söylemiştir.

WHO ilk olarak hastalık sonuçlarını temel alan ve sağlık konusunun yoğunlaşan bir tanımlama ve sınıflandırma geliştirmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün uluslar arası engellilik sınıflamasındaki terimlerin tanımları aşağıdaki belirtilmektedir;

Yetersizlik (Impairment): Bireyin psikolojik ya da fizyolojik yapısında işlemsel yetersizlikler veya normalden yetide olamaması durumları olarak açıklanabilir (WHO, 1994).

Özürlülük (Disability): Kişinin sağlığının bozulması durumunda bazı yeteneklerinin normal kişilere göre yerine getirilememesi veya azalması durumudur (WHO, 1994).

Engellilik (Handicap): Her hangi bir yetersizlik ve özürlülük durumunda, birey gelişim ve sosyal yaşamındaki durumuna göre normal kabul edilebilecek yaşantısını yerine getirememesidir (WHO, 1994).

Çalık'a göre (2004) araştırmalarda engellilik tanımının yapılmasında çoğunlukla iki yaklaşım göze çarpmaktadır. Bu yaklaşımlar; normal düzeyde olmama ve engellilik kapsamlı yaklaşımlardır. Gelişmekte olan ülkelerde genel olarak normal düzeyde olmama temelli düşünce kapsamı kullanılırken, gelişmiş ülkelerde normal olmama ve engellilik temelli düşünüş tarzı kullanılmaktadır.

WHO (1980), ICIDH-1 engelliliği; bozukluk (impairment), özürlülük (disability) ve engellilik (handicap) olmak üzere üç boyutta tanımlamaktadır. WHO (2001), ICIDH'nin güncellenmiş halinde ICF'de, ICIDH'deki bozukluk kavramı yerine beden yapısı ve fonksiyonlarını, özürlülük kavramı yerine aktivitede sınırlılık ve engellilik yerine katılımda sınır oluşturan sebepler kavramlarına yer vermiştir.

ICF'e göre özürlülük oluşan bir sağlık problem sebebiyle bedenin yapı ve işleyişindeki bozulma ile kişinin yaşamsal aktivitelerinin kısıtlanması ve bunun sonucu olarak da toplumsal yaşama katılmalarındaki engel durumu olarak ifade edilmiştir. Asıl değinilen nokta bozukluk değil sağlık durumu sonucunda ortaya çıkan aktivite sınırlılıkları olmaktadır (Wen, 2003).

2. 1. 4. 1. Ortopedik Engelliler

Öngören, Atalay ve Tan'a göre (2007), bireylerin doğum öncesi, süreci veya sonrasında farklı pek çok nedenle olabilecek iskelet, kas, ve sinir sistemlerindeki bozulmalar sonucunda, fiziksel yeteneklerini farklı derecelerde yitirmesi sebebiyle toplumsal yaşama uyum sağlanamaması, günlük yaşamında zorlanması durumlarına sebep olan ve bu konularda desteğe ihtiyaç duyan kişiye ortopedik engelli bu nedenlere ise ortopedik engel denmektedir.

TÖA'ya göre (2002), engellilik türlerini sınıflandırmak güçtür. Bunun nedeni bazı hastalıkların tedavi edilememesi bazılarının kalıcı hasarlara yol açması bazılarının ise birden fazla engele sebep olabilecek sorunlar ortaya çıkarmasıdır. Bu nedenle engele neden olan sebepler değil kişilerde meydana getirdiği fonksiyon kayıpları dikkate alınmaktadır.

Seyyar (2001), farklı sebeplerle anatomik özelliklerin kısmi veya tam fonksiyonsuzluğu sonucu engeli oluşan kişilere ortopedik engelli demiştir.

2. 1. 4. 1. 1. Ortopedik Engelin Ortaya Çıkış Zamanına Göre Nedenleri ve Sınıflandırılması

2. 1. 4. 1. 1. 1. Doğumsal Olan Ortopedik Engelin Nedenleri

Suveren'e göre (1986), bu engel türü doğumda var olan vücut hareket sisteminin fiziksel veya fonksiyon bozuklukları olarak açıklanmaktadır. Bu engel türü vücut hareket sisteminin her durumu üzerinde görülebilmektedir.

TÖA'ya göre (2002), ortopedik engelin ortaya çıkmasında birçok sebep rol oynamaktadır. Bunlar genetik, hamilelik sırasında yaşanan sorunlar ve doğum sırasında yaşanan sorunlardır olarak açıklanabilir. Genetik nedenlerden engelli olanların oranı % 20.72 ile en yüksek düzeydedir. Genetik nedenlerden sonra ikinci sırayı % 15.84 ile doğum sırasında yaşanan sorunlardan kaynaklanan nedenler izlemektedir. Engelin nedenini bilmeyenlerin oranı ise %53.34'tür.

Ortopedik engeli oluşturan doğumsal nedenlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz.

2. 1. 4. 1. 1. 2. Doğumsal Ortopedik Engellerden Bazıları

Öngören ve diğerlerine göre (2007), doğuştan engeller doğum öncesi veya doğum sürecinde de mevcut bulunan hastalıklardır. Çok basit türlerden çok karmaşık hastalıklara kadar çeşitleri bulunabilmektedir. Temel olarak bebeğin anne karnında normal olarak gelişmemesi sonucu farklı sebeplerle ortaya çıkan bir durumdur. Gelişememe, oluşmama, eksiklik, bozukluk veya yokluk olarak meydana gelebilmektedir.

Doğumsal ortopedik engeller şu şekilde sıralanabilirler:

a. Doğuştan (Konjenital) Uzun Eksiklikleri

Öngören ve diğerleri (2007), konjenital uzun eksikliklerini; el veya bütünlüğünün, bacak veya bütünlüğünün kısmen ya da tamamen oluşmama durumudur. Örneğin kollardan itibaren bir yokluk söz konusu ise koldan aşağı uzun bütünüyle yok anlamına gelmektedir. Buna doğuştan oluşan sebeplerle amputé denilmektedir.

b. Doğuştan (Konjenital) Kalça Çıkığı

Sevil (2015)'e göre birçok araştırmacı, konjenital kalça çıkığının en önemli nedenlerinden birinin kalıtsal olduğunu ileri sürmektedirler. Ayrıca, röntgen ışınları, annenin yaşadığı enfeksiyon hastalıkları, oksijen eksikliği, kimyasal madde etkisi, vitamin eksikliği, hormonal düzensizlik gibi etkenlerin de kalça çıkığı oluşmasına sebep oluşturduğunu ifade edilmektedir. Fakat bu hastalığın ortaya çıkmasını sağlayan nedenler tam olarak henüz bir kesinlik kazanmamıştır.

c. Çarpık Ayak

Nedeni bilinmeyen çarpık ayak deformitesi, sık görülen kompleks bir ayak deformitesidir ve 10.000 canlı doğumda 11 bebekte görülür. Nedeni belli olmayan çarpık ayak (pes ekinovarus) deformitesi genetik sendromu olan, kromozomal anomalisi olan veya spina bifida gibi nöromüsküler hastalıklarda görülür (Abay, 2017).

d. Doğuştan Kol Felci

Doğumsal brakial pleksus (DBP) felci, üst ekstremité sayılan kolun kullanımında önemli ölçüde engel oluşturacak, bireyin gelişme çağında ve sosyal durumunda sorunlar yaratabilecek önemli sayılan bir sinir zedelenmesi durumudur (Kuran vd., 2007).

e. Yapışık Parmak

Embriyodaki perdeli, parmakların bilinmeyen sebepler dolayısıyla gebeliğin 16.haftasından sonra ayrılmaması durumudur.2000-2500 de bir canlı olarak doğan bebeklerde görülür. Tam veya kısmi olarak farklı seviyelerde olmaktadır. Çoğunlukla 2.ve 3.ayak parmaklarında görülmektedir (İrgit vd., 2009).

f. Doğuştan Kas Hastalıkları (Kas Erimesi)

Özellikle DMD, kas dokusunda erime sonucunda meydana gelen güçsüzlük ve kas zayıflığı ile açıklanabilecek olupkalp sorunları ve solunum güçlüğü sebepleriyle erken yaşlarda ölüme neden olabilecek tehlikeli bir hastalıktır (Erdal vd., 2001).

g. İlerleyici Kalıtsal Sinir Hastalıkları (Spinal Muskular Atrofi)

İlerleyici kalıtsal sinir hastalıkları (SMA), kalıtsal, sinir ve kası tutan (nöromüsküler) bir tür hastalığa verilen isimdir.Tedavi imkanları henüz belirlenememiştir. Ciddi görülen nörolojik hastalıklardandır.Vücutta kas kuvvetsizliği ve erimesine yol açar. Tüm türleri omuriliğin ön boynuz hücrelerinde bozulmalar meydana gelir (Sel vd., 2012).

h. Cücelik

Öngören ve diğerleri (2007), az görülen ortopedik durumlardandır. Boyun normal değerlerin altında kalarak, boy kısalığı ile birlikte vücut kısımlarının orantısız olması durumu cücelik olarak adlandırılmaktadır. Boy kısalığına sebep olan temel etken, uzun kemiklerin kırırdağındaki yapısal bozukluktur. Ailesel faktörlerinde olduğu bilinmektedir.

Doğuştan bazı nörolojik bozukluklar da ekstremité deformitelerine neden olmaktadır. Bunlardan en sık rastlanılanları sipina bifida ve serebral palsy sendromlarıdır (Öngören vd., 2007).

ı. Sipina Bifida

Nöral tüp defektleri (NTD), embriyonun gelişim dönemi sırasında nöral tüpün kısmi ya da tamamının kapanma durumuyla oluşan doğumsal bir durumdur. Anne adayları gebe olduğunu anlayana kadar bebeğin gelişiminin önemli bölümü tamamlanmış olmaktadır.

NTD, annenin özellikler ve yaşanılan toplumun demografik özelliklerine göre farklı oranlarda görülmektedir (Ergün ve İleri, 2009).

i. Meningomyelose (Doğuştan Omuriliğin Kese Şeklinde Dışa Doğru Çıkması)

Berker ve Yalçın (2000), meningomyelose; bebeklerde bel ve sırt bölgesinde görülen, bu bölgelerde bacakların tek veya çift taraflı olarak farklı derecelerde felç olarak görülmesidir. Sebebi, omuriliğin ve omurilik sıvısının dışarı doğru kese şeklinde fıtıklaşmasıdır. Bazı durumlarda beyin omurilik sıvısının dolaşımında engel oluşması dolayısıyla beyinde birikerek basın büyüdüğü görülebilmektedir. Bu durum beyin gelişimine ciddi olarak zarar verebilmektedir.

j. Beyin Felci (Spastik Felç, Serebral Palsi)

Beyin felci (BF) gelişmekte olan fetus ya da bebek beyinde oluşabilen, hasarlara bağlı olarak, hareket ve postürde gelişim bozukluğuna neden olan kalıcı hastalıklar olarak tanımlanabilmektedir. Beyin felcine pek çok bozukluk eşlik etmektedir. Bunlar; duyu, algı, bilişsel, iletişim bozuklukları, epilepsy ya da kas isteklet hastalıklarıdır (Günel, 2009).

2. 1. 4. 1. 1. 3. Sonradan Olan Ortopedik Engellerin Nedenleri

TÖA'ya göre (2002), sonradan engelli olanların engel nedenleri incelendiğinde kaza (% 41,17) ve hastalık (% 41,20) nedeni ile engelli olanların oranı hemen hemen aynıdır ve diğer sebepler içerisinde en fazla oranlara sahiptirler.

Çağlar (1982), toplumların gelişmesiyle teknolojinin hayatımızda önemli bir yere sahip oluşu bu nedenle teknolojik ürünlerden olan makinelerin hayatımıza girmesi iş kazalarını beraberinde getirdiğini ileri sürmektedir. Bu nedenle günümüzde ortopedik engellerin büyük bir kısmı iş ve trafik kazaları sonucunda oluşmaktadır.

Engelin sonradan olmasında etkili olan diğer bir neden %2,70 ile ilaç kullanımındır. Bu sırayı % 0,19 ile zehirlenme, %0,76 ile beslenme bozukluğu, %0,09 ile madde bağımlılığı takip etmektedir. Bunların dışındaki diğer sebeplerin oranı ise %6,05'tir. Sonradan olan engelin nedenini bilmeyenlerin oranı % 5,72'dir. Ortopedik engellerin bir kısım sebepleri çok karışık ve çeşitli nedenler sonucu olmaktadır. Bunlar bazen bir kaza sonucu başlamakta ve görülmekte, sonra bu kırık, çıkık, iltihaplanma ve kronik bir ilik, kemik iltihabı olarak sürmektedir. Bu yüzden birçok ortopedik özrün nedenleri kesin olarak bilinmemektedir (TÖA, 2002).

2. 1. 4. 1. 1. 4. Sonradan Olan Ortopedik Engellerden Bazıları

Sonradan olan ortopedik engeller şu şekilde sıralanabilir:

a. Süreğen Kemik ve Eklem İltihapları (*Kronik Osteomyelit, Septik Artrit*)

Öngören ve diğerleri (2007), süreğen kemik ve eklem iltihaplarını bakterilerin yol açtığı kemik ve eklemlerin iltihabi hastalıkları olarak tanımlamışlardır. Ek olarak bakteriler kemik veya eklem üç yolla yerleştiğini belirtmişlerdir. Örneğin; vücuttaki iltihaplı bir yerden, ortopedik ameliyatlarda sırasında, açık kırıklardan sonra.

b. Romatizmal Hastalıklar (*Romatoid Artrit, Ankilozan Spondilit*)

Öngören ve diğerleri (2007), romatizmal hastalıkları; vücudumuzdaki küçük eklemler kadar büyük eklemlerde de görülebilen ve eklem yapısında bozulmaya neden olan bir hastalık türü olarak tanımlanmaktadır.

c. Çocuk Felci (*Poliomyelit, Polio*)

Öngören ve diğerleri (2007), çocuk felci; çoğunlukla yüksek ateş ve üst solunum enfeksiyonu sonucu uzuvlarda ve gövde kaslarında felçlere, omurga şeklinde bozulmalara, uzuvlarda kısalığa yol açabilen viral bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Genellikle 1-4 yaş arası çocuklarda görülen bir hastalıktır. Çocuk felci aşısı ile önlem alınabilen bir hastalık olarak görülmektedir.

d. Omurga Eğrilikleri (*Skolyoz, Kifoz*)

Öngören ve diğerleri (2007), omurganın yana doğru "S" veya "C" şeklindeki eğilmesine skolyoz; arkaya doğru eğilmesine kifoz (kamburluk) denmektedir.

e. Travmatik Engeller

Öngören ve diğerleri travmatik engelleri; trafik kazası, iş kazası veya savaş gibi dış etkenlerle meydana gelen yaralanmaların sonucunda ortaya çıkan engeller olarak açıklamışlardır. Travmatik engeller; uzuv kaybı, kırık kaynama yokluğu, yanlış kaynamış kırıklar, eklem sertliği, travmaya bağlı felçler ve kuvvet kayıpları olarak örneklenebilir.

2. 1. 4. 1. 2. Ortopedik Engelin Derecesine Göre Sınıflandırılması

Ortopedik engelinin birçok farklı tanımında derecelendirmeler yapılmıştır. Fakat 2002 yılında yapılan Türkiye Özürlüler Araştırması'nda engelin derecesi 3 ana başlıkta incelenmiştir. Bu sınıflandırmaya göre ortopedik engellilerde % 66,98 oranı ile en fazla şekil bozukluğu(deformite) gözlenmektedir. Fonksiyon (güç) kaybı (kas hastalığı, felçler) yaşayanların oranı %56,71, organ yokluğu ise % 11.81'dir.

Şekil bozukluğu vücutta omurgada, el ve kollarda, ayak ve bacaklarda ve eklemlerde görülmektedir. Fonksiyon kaybının olduğu bölümler ise omurga, el, kol, ayak

ve bacaklardır. Organ yokluğu başlığı altında kastedilen uzuvlar ise parmaklar, el ve kollar ile parmaklar, ayak ve bacaklardır (TÖA, 2002).

2. 1. 4. 2. Amputasyon Nedenleri

Özyürek (2009), amputasyonu, hastalıklı, ağır şekilde hasarlanmış, ya da artık fonksiyonel olmayan ekstremitelerin kesilerek vücuttan uzaklaştırılması işlemi olarak açıklamıştır.

Amputasyon bir ya da daha fazla ekstremitenin kaybıdır. Ekstremitenin değişik düzeylerde kaybı; çocuk, yetişkin her yaşta insanı günlük yaşamında bağımlı kılan psikolojik bir travmadır (Erbahçeci ve Şener, 2001).

Amputasyonların nedenleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir;

- *Periferik Vasküler Hastalıklar (Pvh) Ve Diyabet:* Periferik damar hastalıkları özellikler yaşlılarda amputasyonların en sık rastlanan ve rehabilitasyonu kısıtlayıcı nedenidir. Diyabet sonucunda uzuvların kesilmesi de amputasyona sebep olur (Erbahçeci ve Şener, 2001).

- *Travma:* Amputasyon gerektiren travmalar genellikle erkeklerde ve alttekstremitelerde görülür. Travma kapsamına iş kazaları, trafik kazaları, ateşli silah yaralanmaları ve düşmeler girmektedir (Erdem, 1996). Ekstremitenin kan dolaşımında geriye dönüşsüz şekilde bozukluk yapan veya düzeltilmesi imkânsız fonksiyon bozukluğuna neden olan yaralanmalar amputasyona yol açabilir (Erbahçeci ve Şener, 2001).

- *Yanıklar ve Donma:* Şiddetli elektrik yanıkları ve termal yanıklar veya soğuktan donma, amputasyonu gerektirecek kadar doku harabiyetine neden olabilir (Karataş, 1986).

- *Konjenital Ekstremitte Eksiklikleri:*

- a) *Amelia:* Ekstremitenin komple yok olma durumu

- b) *Hemimelia:* Ekstremitenin majör bir kısmının yok olma durumu.

- c) *Fokomelia:* Ekstremitenin kısmının gövdede ya da gövdeye yakın bir yerde tutunmuş olması durumudur (Özyürek, 2009).

- *Kanser:* Kanserinin sebep olduğu tümörler sonucunda; ağrıyı azaltmak, yaradan kurtarmak ve patolojik kırıkları önlemek amacıyla amputasyon yapılır (Erbahçeci ve Şener, 2001).

- *Paralizi ve deformite:* Ekstremitelerdeki deformiteler, paraliziler kemikler arasındaki büyüme farkından dolayı yapılmaktadır. Bu durumda yapılan amputasyonlara genellikle estetik açıdan karar verilir (Erbahçeci ve Şener, 2001).

- *Enfeksiyonlar*: Sistemik ve lokal antibiyotiklerin kullanılması ya da cerrahi yöntemler ile kronik enfeksiyonların tedavisinden sonuç alınmazsa amputasyona karar verilir (Erbahçeci ve Şener, 2001).

2. 1. 4. 3. Amputasyon Seviyeleri

Özyürek (2009), amputasyon seviyelerini sıklıkla ampute edilen eklem ve kemiğe göre adlandırmıştır. Ayrıca eklem seviyesinden yapılan amputasyonları “dezartikülasyon” olarak tanımlamıştır.

2. 1. 4. 4. Amputasyon Sonrası Görülen Fantom (Hayalet) Ağrısı

Alsancak ve Altinkaynak'a göre (2003), fantom ağrısı sahip olunan uzvun kesilmesinden sonra, uzvun hala yerinde durmakta ve ağrımaya devam ediyormuş gibi ağrı hissedilmesi durumudur. Bu ağrı çoğunlukla kol veya bacak kesilmelerinden sonra ortaya çıkmaktadır. Ayrıca fantom ağrısı doğuştan itibaren kolu veya bacağı olmayan kişilerde de görülebilmektedir.

2. 1. 5. Sosyalleşme

Dönmezler (1984), toplumsal hayatın başlamasıyla birlikte insanların diğer canlılardan ayrılan özelliklerinin ortaya çıktığını ve geliştirildiğini ifade etmiş bunun sonucunda da kültürün oluşturulduğunu açıklamıştır. Kenyon ve McPherson (1974), sosyalleşmeyi, toplumda insanların rollerini yerine getirebilmesi için, beceri, ilgi, bilgi ve değer yargılarının oluşturularak benimsenmesi ve tüm bunların geliştirilmesi olarak ifade etmektedir. Başka bir araştırmada ise sosyalleşme kişiler, gruplar, sosyal kurumlar ve kültürel aktiviteler tarafından ortaya çıkarılan etkileşim süreci olarak tanımlanmıştır (Öztürk Akçalar, 2007).

Sosyalleşme farklı yaklaşımlarla değerlendirilse de, bireylerin toplum içerisinde benzerliklerinin yanı sıra farklılıklarının da unutulmaması gerektiği önemli bir noktadır. Sosyalleşme terimi, bilimsel disiplinlerde çeşitli ve geniş birçok dallara ayrılmıştır. Örneğin çocuk sosyolojisi, gelişim sosyolojisi, antropoloji vb (Tolon 1991, s.49).

Güney'e göre (2000) sosyalleşme, kişilerin fiziksel özellikleri, biyolojik faktörleri ve maddi unsurları gibi, manevi değerlerin yapısıyla oluşmaktadır. Manevi değerler ve büyünülen sosyal ortam bu oluşumların temelini ifade etmektedir. Temelde yatan bu değerler sosyalleşme üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Alpaslan, 2012).

Bireyin toplumda geçerli olan değer ve inançlarını, alışkanlıklarını, davranış kalıplarını öğrenmesi ve özümsemesi, gelişim döneminde girdikleri gruplarda

benimsenmiş değer ve rol beklentilerine göre sosyal benliği veya sosyal şahsiyetini kazanmasıyla ilerleyen bir süreçtir. Sosyalleşme sadece gelişim döneminde değil insanın hayatı boyunca devam eden bir durum olmaktadır (Ergün, 1987).

Öktem (2003), sosyalleşme sürecinin öğrenme yoluyla şekillendiğini ifade etmiştir. Sosyalleşme, bireyi toplumun bir üyesi olmasını sağlayan, normları ve değerleri uygun tanımlayarak yaşayabilmesine olanak tanıyan bir süreç olarak belirtmiştir. Başaran'a göre (1980), sosyalleşme durumunun iki farklı türü vardır. Birincisi psikolojik olarak ifade edilmektedir. İkinci boyut ise sosyolojik boyuttur.

Greendorfer (2002), sosyalleşme sürecinin, kültürel değerler ve kişinin toplumda üstleneceği rollerle davranışları ürettiğini ifade etmektedir. Sosyalleşmenin dolaylı veya doğrudan olan kanallar ile oluşabilmektedir.

2. 1. 5. 1. Rekreasyon ve Sosyalleşme ilişkisi

Yetim (2011), sosyalleşme kavramını; tecrübeler yoluyla, kişilerin karakterleri ve tecrübeleriyle kişiliklerinin farkına vardıkları sosyal görevler edindikleri ve sosyal çevrelerine uyum sağlayarak yaşamaya çalıştıkları bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Ergün'e göre (1987), kişiler; toplumda herhangi bir gruba dâhil olurken grup içerisinde uygulanan sosyal normları, o grup içinde girişte ve ileriki safhalarda alacağı kimlikleri, ulaşacağı sosyal statüleri bu kimlik ve statülerin kendisinde istediği davranış, kabiliyet ve inançları öğrenip benimsemek durumundadır.

Weis'e göre (2001), rekreasyonel etkinlikler bireyin benliklerinde ve sosyal durumlarında gelişmeye sebep olabilmektedir. Sosyal bir varlık olan insanların iç dünyasında da güçlü ve kendiyle barışık, üretebilen, sağlıklı bir zihin yapısına sahip olabilmelerine de imkân tanımaktadır (Atalay, 2012).

Yenigün ve Doğduay'a göre (2012), rekreasyon etkinliklerinin dinamik yapısından dolayı bireylerin sosyalleşebilmelerinde etken bir yapıdadır. Atalay (2013), rekreasyonel faaliyetlerin katılımı ile olabileceği gibi izlenerek de sosyalleşmeye önemli katkıların olduğunu vurgulamıştır.

Metin'e göre (2013), rekreasyon faaliyetleri, tek başına ya da grup olarak yapılsın, kişilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını tatmin ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, bu faaliyetler kişilerin çocukluk döneminden, gelişim, hatta yetişkinlik dönemine kadar kişiliğini ve toplumsal normların öğrenilmesini beslemektedir. Göker, Demir ve Doğan (2010), bu durumu hem kişilerin yaşamlarını etkilemekte hem de yeni iletişim ve sosyalleşme biçimlerinin doğmasına neden olduğunu belirtmişlerdir.

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Engelli bireyler ve spor ile alakalı literatür taramasında bulunan çalışmalara bakıldığında, katılımcıların genellikle engelli aileleri, engelli sporcular, engelli bireyler ve beden eğitimi öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarıyla alakalı olduğu görülmüştür. Genel olarak bakıldığında, engellilere yönelik çalışmalarda göze çarpan değişkenlerin daha çok, sosyalleşme, öfke, yılmazlık düzeyleri, ailelerin tutumu, benlik algısı, spor yapanlarla yapmayanların kıyaslanması ve dışlanmışlık olduğu söylenebilir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın gerçekleştirilmesi için kurgulanan hazırlık, izlenen yol ve süreçlere yer verilmiştir. Bu araştırmayı kurgularken gerçekleştirilen veri toplama süreci araştırma deseni ve veri analizi süreçleri açıklanmıştır.

3. 1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (vaka analizi) araştırma deseni olarak seçilmiştir. Durum çalışması desenlerinden ise iç içe geçmiş tek olay deseni kullanılmıştır. Araştırma deseninin seçilmesinde çalışmanın yapıldığı konu, aile ve öğretmen görüşmelerinde hangi durumların ele anılacağı göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca çalışmanın yapıldığı alan şartları, aile, öğretmen ortamlarına dikkat edilmiştir. Araştırma için gerek duyulan yasal izinler ve onaylar alınmıştır (Ek-1, Ek-4). Araştırma grubu ile çalışma süresi 9 ay, veliler ve öğretmenler ile yapılan görüşme süreçleri 3 ay toplamda katılımcılarla çalışma süresi 12 aydır.

3. 2. Araştırma Grubu

Nitel araştırmalarda genelleme yapmak aranmayacağı için 1 evren, çıkarım ya da hipotez testi içermez. Ele alınan olay, olgu, kişi ya da kurumların derinlemesine incelenerek özniteliklerinin anlaşılmasına çalışılması söz konusudur (Büyüköztürk vd., 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Bu çalışmaya 6 veli, 6 öğrenci, 6 öğretmen ile başlanmıştır. Süreç içerisinde bu çalışma 5 veli, 5 öğrenci, 4 öğretmen ile tamamlanmıştır. Başlangıç sayısının düşmesine gerekçe olarak velilerden birinin işbirliği yapmama isteği, 2 öğretmenin çalışmadan geri çekilmesi, öğrencilerden 1'i velisinin izin vermemesidir. Katılımcıların demografik özellikleri sırasıyla şunlardır:

Öğrenci 1: kız, 10 yaşında, doğuştan engelli, üst ekstremitte eksikliği, Holt-Oram Sendromu, %45 engelli

Öğrenci 2: erkek, 10 yaşında, doğuştan engelli, ortopedik engelli, %85 engelli

Öğrenci 3: kız, 16 yaşında, doğuştan engelli, alt ekstremitte eksikliği, spinal cord, zedenlenmesi, %95 engelli

Öğrenci 4: kız, 8 yaşında, doğuştan engelli, üst ekstremitte hareket kısıtlılığı, brakial plevsus %70 engelli

Öğrenci 5: erkek, 15 yaşında, doğuştan engelli, ortopedik engel, %85 engelli

Velilerden 4 tanesi ev hanımıdır, 1 tanesi berberdir. Veliler orta gelir gurubuna mensupturlar. Araştırmaya katılan öğrenenlerin tamamı devlet okullarında görev yapmaktadır. Öğretmenlerden 3'ü sınıf öğretmenleri, 1'i tarih öğretmeni ve 1'i de rehberlik ve danışmanlık öğretmenidir.

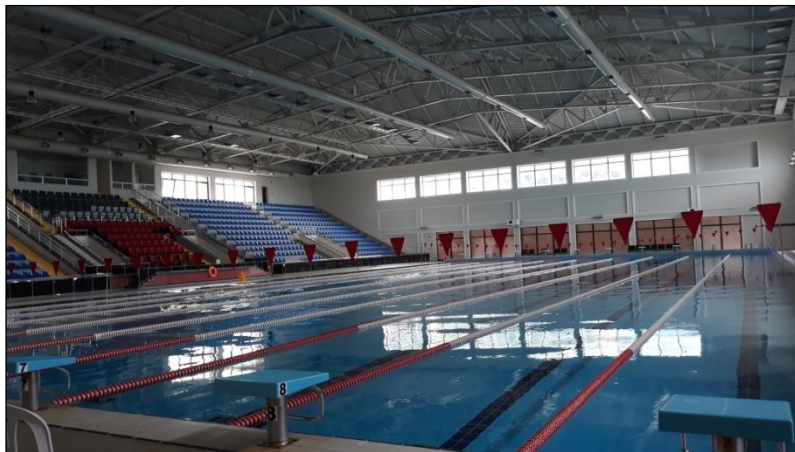
3. 3. Araştırma Ortamları ve Araç-Gereçler

Tanır'a göre (2014), araştırma sürecinde verilerin toplanma ortamı ile kullanılan araç-gereçlerin uygun kullanımı önemlidir çünkü bu unsurlar araştırma sonuçlarını etkileyen önemli etmenler olarak ele alınmaktadır. Ayrıca sürecin net ve sistemli bir şekilde betimlenmesi gerektiği araştırmayı anlamlandırabilmek adına önemli görülmektedir.

Aşağıda ortamlar ve uygulama esnasında kullanılan araç-gereçler ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Fotoğraf 1. Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Olimpik Yüzme Havuzu)

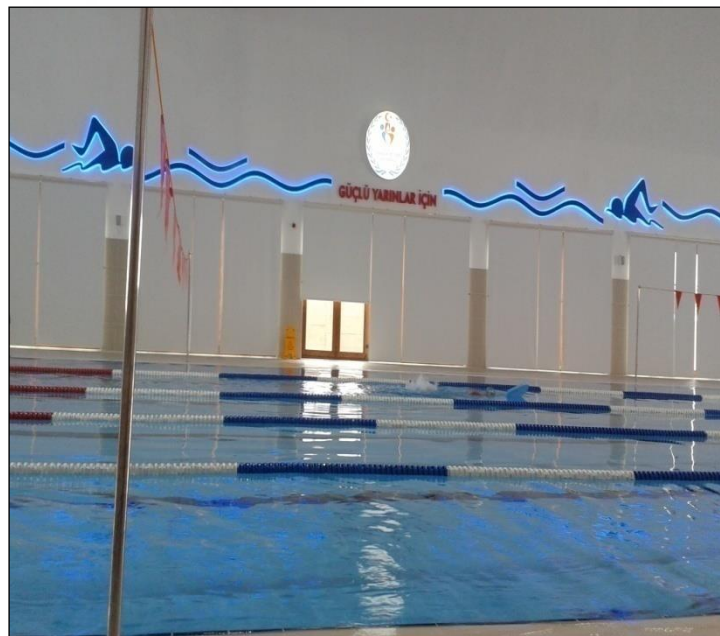
Fotoğraf 2. Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Olimpik Yüzme Havuzu)

3. 3. 1. Araştırma Ortamları

Araştırma ortamları, havuz uygulamasının yapıldığı yerler ve görüşmelerin geçtiğı yerler olmak üzere 2 ayrı bölümde belirtilmiştir. Havuz uygulamasının yapıldığı yerler Rize Kapalı Olimpik Yüzme Havuzu ve Rize Yarı Olimpik Kapalı Yüzme Havuzlarıdır. Görüşmelerin geçtiğı yerler ise; 3 veli ile yaşadıkları evde 1 veli ile yaşadığı mahalledeki engelli derneğinde 1 veli ile havuz civarındaki kafeteryada görüşmeler ayarlanıp yapılmıştır. Öğretmenler ile öğretmenlerin isteğı doğrultusunda Rize Kapalı Olimpik Yüzme Havuzunun kafeteryasında görüşmeler yapılmıştır.

3. 3. 2. Araştırma Gereçleri

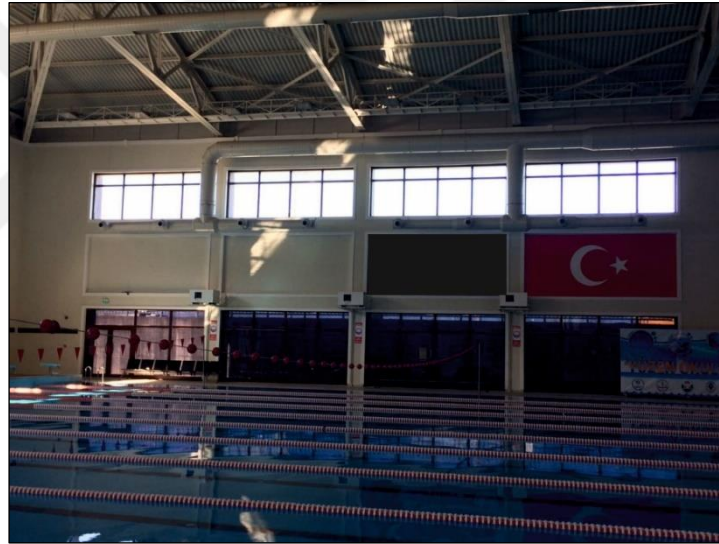
Araştırma sürecinde havuz uygulama alanında bazı araç ve gereçlere ihtiyaç duyulmuştur. Bu araç ve gereçler araştırmacının görev yaptığı Rize Kapalı Yüzme Havuzu ve Goril Spor Kulübünden temin edilmiştir. Yüzme faaliyetlerinde de kullanılan makarna, ayak tahtası, el paleti, ayak paleti, şnorkel, su oyuncakları gibi teknik malzemeler kullanılmıştır. Araştırma grubunun yüzme havuzuna gidiş gelişlerini veliler kendi imkânlarıyla sağlamışlardır. Araştırmada ses kaydı elde edilebilmesi için Samgun J-700 adlı cep telefonun ses kaydetme özelliğinden yararlanılmıştır.

Fotoğraf 3. Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Yarı Olimpik Yüzme Havuzu)

Fotoğraf 4. Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Olimpik Yüzme Havuzu)

Fotoğraf 5. Yüzme eğitimi yapılan alanın görüntüsü (Olimpik Yüzme Havuzu)

3. 4. Verilerin Toplanması

Bu başlık altında verilerin toplanması için izlenen yol ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır.

3. 4. 1. Veri Toplama Araçları

Literatüre baktığımızda çoğunlukla iki görüşme türünden söz edilmiştir; “yapılandırılmış görüşme” ve yapılandırılmamış görüşme.” Bu iki tür bir doğrunun iki ucunu temsil etmektedir. Bir yanda, önceden belirlenmiş bir dizi soru ve yanıtı içeren

yapılandırılmış görüşme, diğer yanda ise açık uçlu sorular içeren yapılandırılmamış görüşme yer alır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Yapılan araştırmada veliler ve öğretmenler ile görüşme yapılırken verdikleri izinler doğrultusunda ses kaydı alınmıştır. Ses kayıt cihazı olarak Samgun J-700 adlı cep telefonun ses kaydetme özelliği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacı olguların engel türlerini yazmak için veliler ile yaptığı görüşmelerde kalem ve not defterinden de veri toplama aracı olarak faydalanmıştır.

Bu çalışmamızda ise veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşmelerden faydalanılmıştır. Yapılan görüşmelerde velilere ve öğretmenlere ayrı sorular sorulmuştur. Velilere sorulan soru sayısı 9 sorudan oluşmaktadır (Ek-2). Öğretmenlere ise toplam 4 soru sorulmuştur (Ek-3).

Görüşmelerde velilere sorulan sorular aşağıda listelenmiştir.

1. Araştırmaya katılacak olan bedensel engelli çocuklar nasıl yüzme eğitimi almaktadır?
2. Bedensel engelli çocukların yüzme sporuna olan ilgileri nasıldır?
3. Bedensel engelli çocuklar eksik olan uzuvlarını nasıl ifade etmektedirler?
4. Yüzme sporuna başladıktan sonra eksik olan uzuvlarına göre tutumlarında nasıl bir değişim olmuştur?
5. Bedensel engelli çocuklarda yüzme sporuna başladıktan sonra nasıl bir özgüven oluştuğunu ifade etmektedirler?
6. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi gördükleri alanda kendilerini nasıl hissetmektedirler?
7. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul içindeki davranışlarında nasıl bir değişim oluşmaktadır?
8. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra aile içindeki davranışlarındaki değişimi nasıl ifade etmektedirler?
9. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul arkadaşlarına davranışlarında nasıl bir değişim oluşmuştur?

Görüşmelerde öğretmenlere sorulan sorular aşağıda listelenmiştir.

1. Yüzme sporuna başladıktan sonra eksik olan uzuvlarına göre tutumlarında nasıl bir değişim olmuştur?
2. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul içindeki davranışlarında nasıl bir değişim oluşmaktadır?
3. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra aile içindeki davranışlarındaki değişimi nasıl ifade etmektedirler?

4. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul arkadaşlarına davranışlarında nasıl bir değişim oluşmuştur?

3. 4. 2. Veri Toplama Süreci

Araştırma grubu ile yapılan yüzme eğitim ve geliştirme süreci 9 aydan oluşmaktadır. Araştırma grubu ile yapılan 9 aylık eğitimin sonucunda veliler ve öğretmenler ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan bu görüşmeler 3 aylık süreçten oluşmaktadır. Veliler ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

Araştırma grubuna ait yüzme eğitim uygulama planının içeriğine ilişkin bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Engelli Çocuklara Uyarlanılmış Yüzme Uygulaması Plan İçeriği

Aylar	Yüzme Uygulaması	Eğitim		
		Yer	Günler	Saat
Ocak	Engellerine göre gruplara ayırma, temel nefes ve su üzerinde kalma çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat
Şubat	Engel gruplarına göre su üzerinde kalma çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat
Mart	Engel grubuna göre ayak ve kol çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat
Nisan	Engel grubuna göre ayak tahtası kullanarak ilerleme çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat
Mayıs	Engel grubuna göre kulaç atma çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat
Haziran	Engel grubuna göre sırtüstü stilde drill çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat
Temmuz	Engel grubuna göre serbest stilde drill çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat
Ağustos	Engel grubuna göre kelebek drill çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat
Eylül	Engel grubuna göre kurbağa drill çalışmaları	Rize Olimpik/ Yarı Olimpik Y.H.	Çarşamba-Cuma	1 saat

Araştırma grubu 9 aylık yüzme eğitim süreçlerini tamamladıktan sonra veliler ve öğretmenler ile görüşülmüştür. Bu görüşme ve veri toplama süreçleri 3 aylık bir süreçten oluşmaktadır. Aşağıda veliler ve öğretmenlere ait görüşme planının içeriğine ilişkin bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Veli ve Öğretmen Görüşmeleri Plan İçeriği

Veli ve Öğretmen Görüşleri				
Aylar	Veli, Öğretmen Görüşmeleri	Yer	Günler	Süre
Ekim	Hangi alanlarda ve hangi saat aralıklarında görüşüleceği belirlendi			
Kasım	Öğretmenler ile görüşmeler belirlenen yerlerde ve belirlenen saatlerde yapıldı	Rize Olimpik Y.H kafeteryası	Haftaiçi	1-4 saat
Aralık	Veliler ile görüşmeler belirlenen yerlerde ve belirlenen saatlerde yapıldı	Yaşanılan evler, engelli lokali, kafeterya	Haftaiçi	1-4 saat

3. 5. Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizi için öncelikle ses kayıtlarının transkripsiyonu yapılmıştır. Sonrasında verilere tematik içerik analizi yapılmıştır. Verideki çözümlenmelerden kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlardan yakın olanlar bir araya getirilerek alt temalar ve ana temalar oluşturulmuştur.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın kuramsal çerçevesi ile bağlantılı olarak görüşme teknikleri ile toplanan veriler, 9 soru ile ilişkili olduğu şekiller ile sunulmuştur. Şekiller kendi içersinde veli, öğretmen ve veli-öğretmene ait tüm bulgular olarak üçe ayrılmış, üç ayrı çerçevede incelenmiştir. İlk bölümde velilere ait görüşler incelenmiştir. İkinci bölümde öğretmenlere ait görüşler incelenmiştir. Son olarak üçüncü bölümde ise veli ve öğretmenlere ait görüşler incelenerek bir bulgu haline getirilip tek bir şekil üzerinde incelenmiştir.

4. 1.Velilere İlişkin Bulgular

İlk bölümde veliler ile yapılan görüşme sonucu toplanan veriler incelenmiştir. Velilere 9 soru sorulmuştur. Araştırmanın velilere aitt bulgu incelemeleri aşağıda belirtilmiştir.

4. 1. 1. Bedensel Engelli Çocukların Nasıl Yüzme Eğitimi Aldıklarına İlişkin Bulgular

Fotoğraf 6.Yüzme eğitimi esnasındaki ayak çalışmaları

Araştırmanın veli bulgularına göre veliler çocuklarında yüzme sporuna başladıktan sonra özgüven gelişimi olduğunu belirtmişler, çocuklarına dair olumsuz yaklaşımlara rağmen niteliksel bir gelişme gözlemlemişlerdir. Olumsuz yaklaşımlara örnek olarak ekonomik yetersizliklerini ve alt yapı eksikliklerini söylemişlerdir. Başarmaya yönelik spor

azimleri artmış, iletişimlerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Bu duruma rehabilitasyon merkezlerinin ve antrenörlerinin yönlendirmesinin de etkisini ilave etmişlerdir.

Grafik 1. Bedensel engelli çocukların nasıl yüzme eğitimi aldıklarına ilişkin velilere ait bulgular

Veli 1 : Ben bu kadar değişime uğrar diye düşünmüyordum. Yüzmeye karşı çok aşırı bir hassasiyeti var.

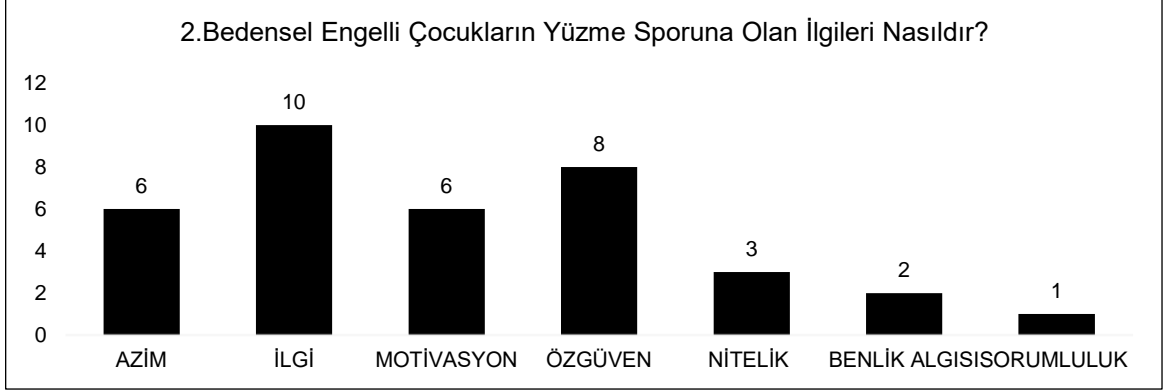
Veli 2 : Hocamız çok iyi Allah razı olsun çok güzel ilgileniyor çocuğumla

Veli 3 : Çocuğum kendini ispatladı ki ben bu alanda, cidden yapabilirim diye kendi ispatladığını düşünüyorum.

Veli4 : Havuzda en azında kendine öz güveni var rahat yüzüyor istediği gibi korkmadan önceden daha tedirgindi şimdi istediği gibi yüzüyor gittikçe daha da iyi oluyor.

4. 1. 2. Bedensel Engelli Çocukların Yüzme Sporuna Olan İlgilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın veli bulgularına göre çocuklarının yüzme sporuna olan ilgilerinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Veliler çocuklarının yüzme yarışlarını takip etmeye başladıklarını belirtmişler, yüzücülerin hayatlarını nasıl bu seviyeye geldileriyle ilgilendilerini belirtmişlerdir. Veliler çocuklarının ilgileri yükseldikçe özgüvenlerinin arttığını belirtmişlerdir. Ayrıca veliler hareket kabiliyetleri gelişen çocuklarının azimlerinin yükseldiğini motivasyonlarının da arttığını belirtmişlerdir. Azim, motivasyon, nitelik, benlik algısı, sorumluluk kavramlarının çocuklarının spora olan ilgilerinin nasıl olduğunu belirtmişlerdir.

Grafik 2. Bedensel engelli çocukların yüzme sporuna olan ilgilerine ilişkin velilere ait bulgular

Veli 1 : Havuzda kendini buldu.

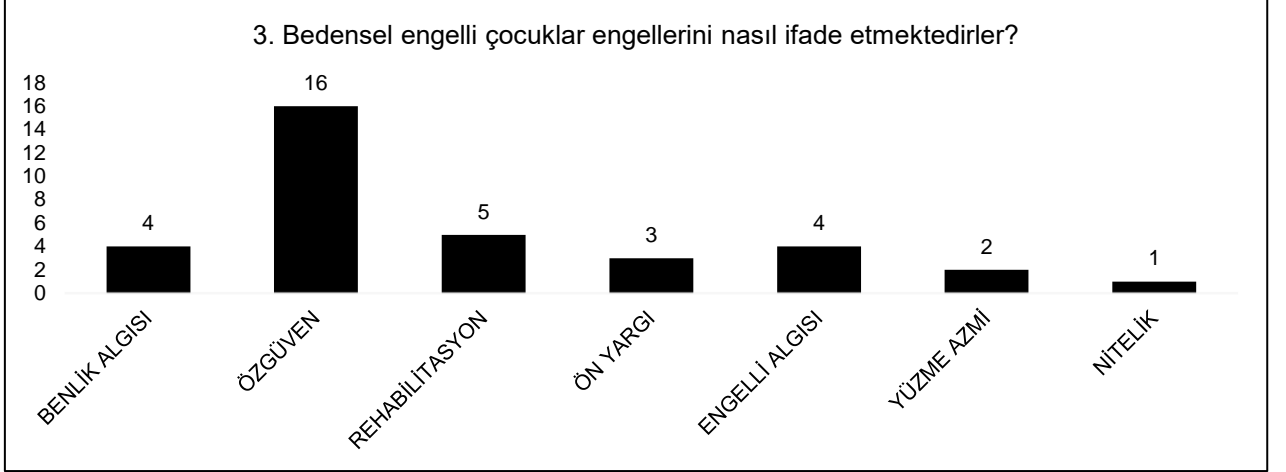
Veli 2 : Saati geldimi mesela kendi giyinir, hazırlanır.

Veli 3 : Başladığı bugünle bugüne ben her şeyinden memnunum çünkü kızımın kolları açısından hiç yapamadığı şeyleri kızım yapmaya başladı. Yüzerek kendini tamamlamış gibi hissediyorum ben öyle görüyorum, annesi olarak.

Veli 4 : Havuzda yüzmeye başladıktan sonra daha huzurlu mutlu hayata daha iyi bakabilen bir kızım var.

4. 1. 3. Bedensel Engelli Çocukların Engellerini İfade Etmelerine İlişkin Bulgular

Araştırmada çocukların velilerinin çocukların engellerini nasıl ifade ettikleri sorulduğunda yüzmeye başladıktan sonra özgüven gelişimi olduğunu belirtmişlerdir. Rehabilitasyon amacı ile başladıkları yüzme sporundan sonra benlik algılarında gelişme olduğunu belirtmişlerdir. Başlangıçta önyargıya mağruz kaldıkları ardından bu durumun çocuklarının önemsememeye başladıklarını gözlemlediklerini söylemişlerdir. Ardından yüzme azimleri ve nitelikli yaşam istediklerini belirtmişlerdir.

Grafik 3. Bedensel engelli çocukların engellerini ifade etmelerine ilişkin velilere ait bulgular

Veli 2 : Kendini engelli olarak görmüyor, bende annesi olarak hiç görmüyorum artık.

Veli 3 : Kızım antrenmanlara başladıktan sonra kollarını basbayağı kaldırıp, artık en azından atletini giyebiliyor tek başına.

Veli 4 : Geliştirdi artık kendilerinin güvenleri de çok yerinde çok fazla engelli olarak görmüyorlar artık kendilerini. Biz de varız diye biliyorlar artık.

Veli 5 : Engelini engel olarak görmüyor. Değnekleri, tutacakları olan bir çocuk. Bunu gizleme ihtiyacını duymuyor artık. Kesinlikle engel olarak görmüyor, değneklerini saklama ihtiyaçları duymadı onların bilincinde.

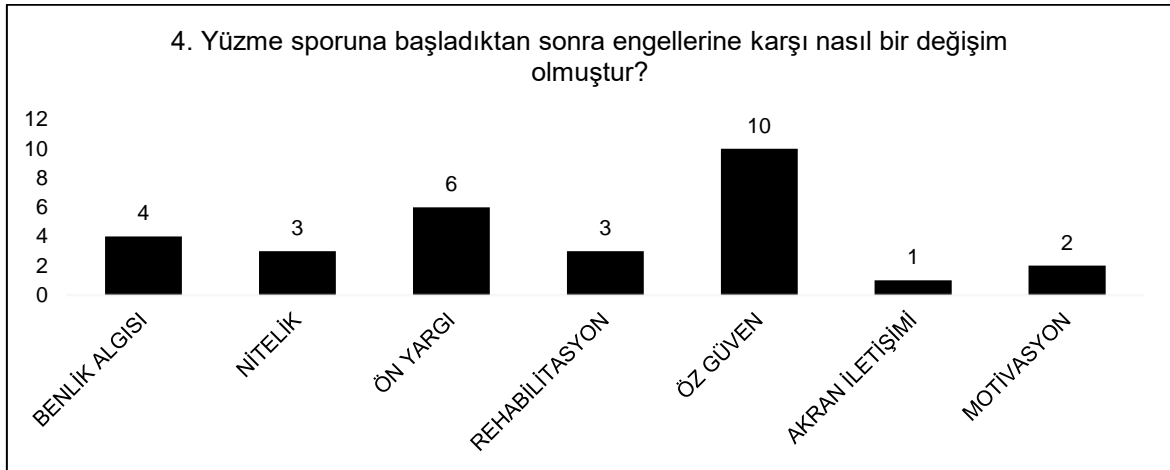
Fotoğraf 7. Yüzme eğitimi sırasında bir görüntü

Fotoğraf 8. Yüzme eğitimi sırasında ayak çalışma görüntüsü

4. 1. 4. Yüzme Sporunun Sporcuların Engelleri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Araştırmada veliler çocuklarının yüzme sporuna başladıktan sonra özgüven, benlik algıları, nitelik, rehabilitasyon, motivasyon ve akran iletişimlerinde olumlu değişiklikler gözlemlendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca çocuklarının akranları tarafından dışlanacaklarını düşündüklerini fakar artık bu durumu önemsemediklerini söylemişlerdir.

Grafik 4. Yüzme sporunun sporcuların engelleri üzerindeki etkilerine ilişkin velilere ait bulgular

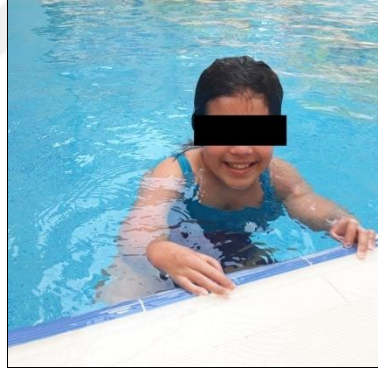
Veli 2 : Kendi mesela giyinmiyordu bazen bırakıyorum onu kendi giyiniyor çıkarıyor. Kendi onları yapmıyordu mesela hep benim desteğimle yapıyordu. Artık kendi başına yapabiliyor.

Veli 3 : Kızım, ilk başta biraz daha hırçındı. Kollarını hiç saklama taraftarı olmadık.Genelde hepsi kısa kollu giydirmeye çalıştık.Kızım kendini nasıl görürse öyle devam eder diye düşünenlerdenim daha doğrusu. Her şeyin farkında düzelemeyeceğinin hayata en azından böyle devam etmesi gerektiğinin bilincinde büyüyor.

Veli 4 : Oğlumun fiziksel engelleri haricinde bir de ameliyat izleri var. Oğlum bu izlerden çok kaçan bir çocuktu doktorlara bile aman beni estetik dikin acısın ama estetik dikin pahalı olsun ama estetik olsun diyen bir çocuktu ama artık öyle bir durumu yok. Kalp ameliyatının çizgisini bile kravatım diyebilecek bir durumda.

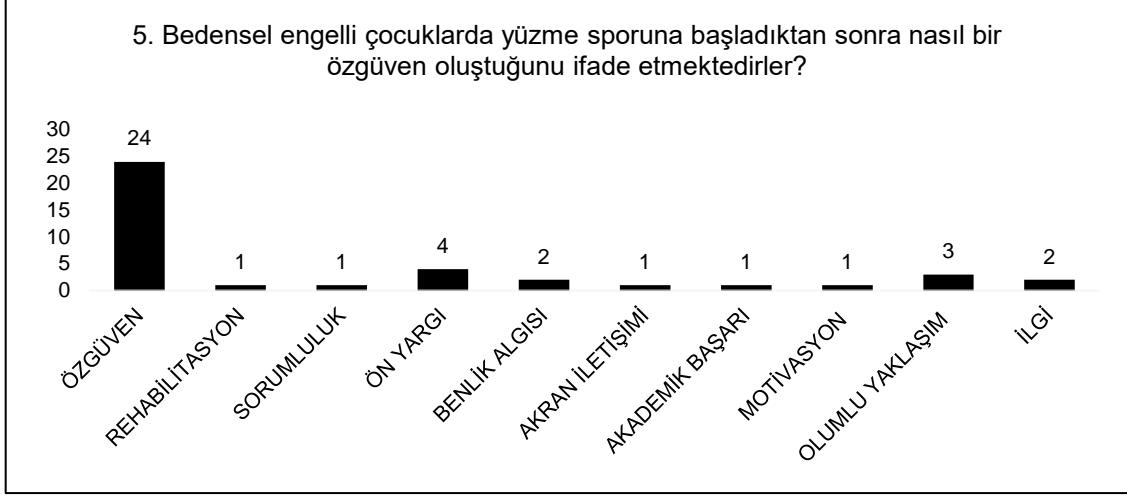
Veli 5 : Yani yüzme sporuna başladıktan sonra kızım engelli ama engelli olduğu belli ama bu yüzmeden sonra yani kafasındaki engel tamamen silindi hayata daha barışık nasıl diyeyim daha istekli ortam değişti ya çocukların bakış açısı da değişti.

4. 1. 5. Yüzme Sporunun Bedensel Engelli Çocukların Özgüveni Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Fotoğraf 9. Yüzme eğitimi esnasında birgörüntü

Araştırmada veliler çocuklarında nasıl bir özgüven geliştirdiklerini, özgüven, önyargı olumlu yaklaşım, ilgi, akademik başarı, akran iletişimi, sorumluluk, rehabilitasyon olarak belirtmişlerdir. Veliler yüzme sporundan sonra çocuklarının bedenlerini daha rahat kullanmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Bir veli bu durumun sonucunda çocuğunun daha rahat kalem tutabildiğini ve sonucunda da derslerine daha rahat yoğunlaştığını belirtmiştir.

Grafik 5. Yüzme sporunun bedensel engelli çocukların özgüveni üzerindeki etkisine ilişkin velilere ait bulgular

- Veli 1 : Yüzmeye başladıktan sonra bir anda değışti. Öğretmeni de söylüyor inanılmaz bir şey. Soru soruyor, derse katılıyor. Kızlardan yana erkeklerle de oynamaya başladı.
- Veli 2 : Arkadaşlarıyla okulda olsun ben yüzüyorum veya hatta bir yüzme konusu geçtiği zaman bende havuzlara gidiyorum diyorum diyor.
- Veli 3 : Havuza gelmeden önce özgüveni biraz daha düşüktü ama havuza başladıktan sonra sanki kendini bakın ben böyleyim ama ben bunları yapabiliyorum sanki ispatlamış gibi şimdi daha göğsü kabarık konuşabiliyor. Birisi sorduğu zaman spor yapabiliyor musun diye evet diyor ben yüzücüyüm.Şimdi ama gayet rahatız bu konuda.Kollarıma değil benim neler yaptıklarına bakın diyor.
- Veli 4 : Fazlasıyla oluştu en azından bende varım diyor.Bu şeyde yüzmeden çocuktan çok gerçekten hocanın da çok etkisi var. Çocuklar önce hocayı sevmeli yüzmeyi sevdiren hocalar. Bence bu yönden çok şanslı. En basitinden geçen gün havuzda düşmüş. O acıyla zorla doktora getirdik onu öyle yüzecek bana ne olacak ben koca yüzücüyüm kaslarım iyice gelişmiş doktora bile diyor ki sen bunlara bakma platine falan ihtiyacım yok.
- Veli 5 : Kızım mesela şimdi Rize'den yalnız geleyim diyor. Kızımın zaten özgüveni var. Üniversite kazanırsan biz geleceğiz diyoruz yok baba gelmeyeceksiniz diyor kendim gideceğim diyor dolmuşa binip giderim diyor. Yani bu yüzmeden sonra daha özgüven geldi. Yüzme sporundan sonra bedensel engelli çok iyi bir fiziksel tedaviden sonra kızımda kas sertleşmesi vardı şimdi kas sertleşmesi yok yüzmeden sonra kasları çok rahatladı yürümede kalkmada oturmada o yüzden çocuk da özgüven geldi ben gidip geleceğim baba senin gelmene gere yok diyor.

4. 1. 6. Bedensel Engelli Çocukların Eğitim Gördükleri Alanda Hissettiklerine İlişkin Bulgular

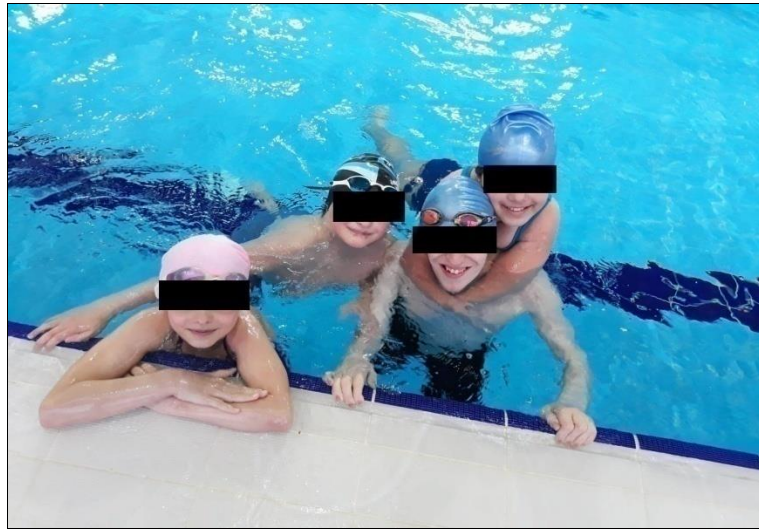
Fotoğraf 10. Yüzme eğitimi öncesi hazırlık görüntüsü

Araştırmada veliler çocuklarının yüzme eğitimi gördüğü alanda çocuklarına olumlu ve olumsuz yaklaşımlarda bulunulduklarını belirtmişlerdir. Olumlu yaklaşımlara örnek olarak kendi gibi engelli çocuklarla tanışıp sosyalleştiğini ve kendi gibi engelli çocukların da var olduğunu çocuklarının öğrendiğini söylemişlerdir. Olumsuz yaklaşımlarda ise tesisin engelli çocukları için tam anlamıyla yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca yüzme eğitimi gördükleri alanda kendilerini özgüvenli, önyargıya mağruz kalmış, benlik algısı gelişmiş, ilgili ve spor azimli hissettiklerini belirtmişlerdir.

Grafik 6. Bedensel engelli çocukların eğitim gördükleri alanda hissettiklerine ilişkin velilere ait bulgular

- Veli 1 : Çok hoşuna gidiyor böyle sanki tam yüzücü moduna giriyor.
- Veli 2 : Çok rahat yani öyle biri bakar felan zaten bir havuzda bile değil bir dışarı çıksak biri bile baksa onu hiç sorun etmiyor onu ona aşılalık zaten biri baksa bile bakmışta bakmamışta onu hiç kendine dert etmiyor yani eskidendi onlar artık onları aştı.
- Veli 3 : Burada çok mutlu kızım, nasıl deyim, haftanın dört günün yüzüyor yeri geliyor haftanın 6 gününe çıktığı günler oluyor, sadece sabah yataktan kalkmakta hala zorlandığı için birazcık o sorun var ve ben onun kadar havuzda mutlu olan çocuk görmedim. Çünkü suya bile atlarken, kızımın suratındaki ifadeyi gelebiliyorum. Yani o kadar mutlu oluyor, havuzda. Suyun içinde yaptığı hareketlere bakıyorum normal hayatta yapamaz. Kızım kendini çok güzel ifade edebiliyor suda. Kızım sudan hiç korkmadı. Aksine ben çok korkuyordum. İlk dersinde gelip bir ara sudan çıkartmak istemişim.
- Veli 4 : Yok havuzda çok rahatlar hiç çekindikleri bir şey yok. Ortamı da çok seviyorlar havuzda onlara uygun yani özel odaları da var giyinip soyundukları yerler de çok rahat biz zaten veliler olarak gidiyoruz yardım ediyoruz. Sağ olsun havuzun ortamı da bize uygun özel odaları var rahatça çocukları giydirip çıkarta biliyoruz rahatça duşlarını alabiliyorlar arabayla kapıya kadar gidebiliyoruz havuzun ortamı da gayet güzel havuz da bir sorun yok çocukların orada ortamı da güzel özgüvenleri de yerinde bir zorlukları yok.
- Veli 5 : Havuz sahasında tabii tamamen engellilere yönelik olmadığından bütün herkese yönelik olduğundan dolayı çocuklar birazcık sıkıntı yaşıyor mesela inip çıkarken çok zorlanıyor bir aparat ile orayı daha iyi yapabilirler. Havuzu tabii inip çıkarken şartlar engelleyici olunca biraz sıkıntı oluyor ama havuzun için de bir sıkıntı yok.

Fotoğraf 11. Yüzme eğitimi esnasında bir görüntü

4. 1. 7. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Okul İçi Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmada veliler çocuklarının yüzme eğitimi aldıktan sonra okul içindeki davranışlarında; özgüven, akademik başarı, benlik algısı, olumsuz yaklaşım, olumlu yaklaşım, nitelik, önyargı, motivasyon olarak değişim olduğunu belirtmişlerdir. Veliler çocuklarının özgüvenlerinin arttığını bu durumun sonucuna bağlı olarak akademik başarılarının arttığını söylemişlerdir.

Grafik 7. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda okul içi davranışları üzerindeki etkisine ilişkin velilere ait bulgular

Veli 1 : Nasıl bir değişim oldu valla benim açımdan mükemmel okuması derslerine şeyi hep arttı. Notları yükseldi mesela. Şu anda en yüksek seviyede yani diğer etüde gitmiyor gitmediği halde arkadaşlarına yetişmiş durumda.

Veli 3 : Havuz ortamı gördükten sonra kızım, zaten ispatlamış kendini bir yere gelmiş gibi hissediyor, onun üstüne değildi bu sefer hani bende bir eksiklik yokmuş, ben her şeyi yapabiliyorum. Bunun bilincine vardı.

Veli 4 : Notlarında da çok farkı var arkadaşları arasında da çok farkı var.

4. 1. 8. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Aile İçi Durumlar Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmada veliler çocuklarının yüzme eğitimi aldıktan sonra aile içindeki; özgüven, benlik algısı, önyargı, akademik başarı, olumlu yaklaşım, ilgi, motivasyon, davranışlarında değişme olduğunu belirtmişlerdir. Veliler çocuklarına karşı önyargılarını kaybedemediklerini, çocuklarının kendi başlarına bırakmaktan korktuklarını belirtirken çocuklarının artık kendi başlarına hareket etmek istediklerini de gözlemlediklerini söylemişlerdir.

Grafik 8. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda aile içi durumlar üzerindeki etkisine ilişkin velilere ait bulgular

Veli 1 : Bir sporcuym artık o havası var.

Veli 2 : Tabi yüzmeye gidiyor onla bir havası var zaten mesela kardeşine karşı ben yüzüyorum bak diyor.

Veli 3 : Kızım aynı bize karşı. Sadece biraz daha özgüvenli.

Veli 4 : Yüzmenin verdiği bir şeyleri başarmanın verdiği en azından ben önceden sen bunu yapamazsın ya da bu olmaz dediğim şeyler de susar otururdu. Bir şey demezdi ama şimdi hayır anne, ben bunu başarmış çocuğum bunu neden yapamayacağım diyebiliyor bize karşı bile şeyleri değişti bize karşı da daha özgüvenli her konu da fikrini almamızı istiyor her konu da dediği olsun istiyor yani oda var.

Fotoğraf 12. Yüzme eğitimi sonrası bir görüntü

4. 1. 9. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocukların Arkadaşlarına Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmada velilerin yüzme eğitimi aldıktan sonra çocuklarının okul arkadaşlarına olan davranışları incelendiğinde; özgüven, nitelik, önyargı, akran iletişimi, benlik algısı, olumlu yaklaşım, olumsuz yaklaşım olarak değişim gösterdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca çocuklarının artık daha özgüvenli olduklarını özgüven artışı sebebiyle de sosyalleşmelerinde çok büyük bir artış gözlemlediklerini söylemişlerdir. Daha kolay arkadaş edindiklerini ve engellerinin sosyalleşmeleri için bir engel olmadığını çocuklarının öğrendiğini belirtmişlerdir.

Grafik 9. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocukların arkadaşlarına davranışları üzerindeki etkisine ilişkin velilere ait bulgular

- Veli 1 : *Erkek çocuklarla konuşmuyordu artık erkek çocuklarla konuşmaya başladı.*
- Veli 2 : *Var tabii çocuk zaten bir işi yaptımı birine anlatmaya çalışıyor ama çok çalışıyor çok konuşuyor çok konuştuğu için herkese anlatıyor.*
- Veli 3 : *Şimdi, sınıf arkadaşlarından havuza gelenlerden kızımı anlattıkları zaman sınıfta kızım, nasıl diyeyim ya suratında çok değişik bir ifade oluyor, öğretmeni dedi ki mesele, arkadaşınız bugün şöyle güzel yüzdü, böyle güzel yüzdü herkes onu izledi. Kızımda, bir özgüven oluşuyor. Biz artık düzelemeyeceğiz böyle büyüyeceğimiz için biz artık karşımızdakilerin sorularını düzeltmeye çalışma çabasından değiliz. Bu şekilde nasıl büyütürüz diye düşünüyorum, dışarı zaten bizim umurumuzda değil çünkü hakikaten toplumu eğitmek çok zor. Ben kızımı eğitebilirim ne mutlu bana. Havuzudan sonra yüzme de belli bir aşamaya geldikten sonra özgüveni arttı zaten özgüveni olan bir çocuktan şu an çok fazla arttı.*
- Veli 4 : *Şöyle; okuldaki arkadaşlarına oğluma hevesleniyorlar onlarda yüzmeye gelmek istiyorlar oradan evetmesela oğlumun sınıfında engelli bir kız*

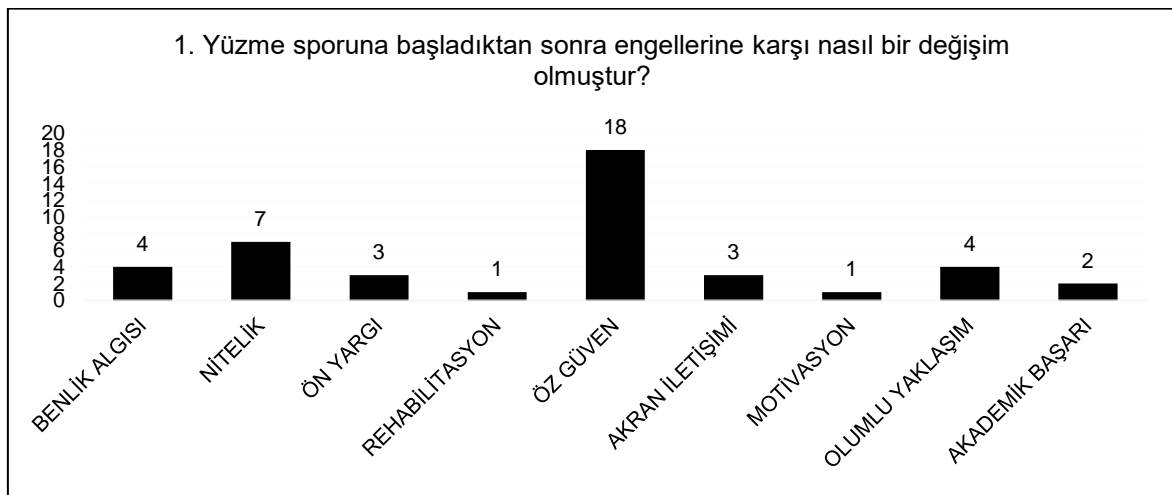
arkadaşı var onun pek fazla bir engeli yok oda geldi geçen gün toplantıda geldi bana dedi ki "Teyze, konuş ama ben bilmem ama benim adıma hocayla siz görüşür müsünüz bana da doktor yüzmeyi önerdi." Onun skolyozu var artı bir de kolunda sorunu var dedim tabii ki onlar bile heveslendi oğlumun yaptığı şeyler yüzmesi onları da teşvik etti.

4. 2.Öğretmenlere İlişkin Bulgular

İkinci bölümde öğretmenler ile yapılan görüşme sonucu toplanan veriler incelenmiştir. Öğretmenlere 4 soru sorulmuştur. Araştırmancın öğretmenlere ait bulgu incelemeleri aşağıda belirtilmiştir.

4. 2. 1. Yüzme Sporunun Sporcuların Engelleri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmenler yüzme sporuna başladıktan sonra öğrencilerinin özgüven, nitelik, olumlu yaklaşım, benlik algısı, olumlu yaklaşım, önyargı, akran iletişimi, akademik başarı, rehabilitasyon ve motivasyonlarında artış gördüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca engelleri yüzünden artık utanmadıklarını bedenlerini oldukları gibi kabul ettiklerini belirtmişlerdir.

Grafik 10. Yüzme sporunun sporcuların engelleri üzerindeki etkilerine ilişkin verilere ait bulgular

Öğretmen 2 : *Yüzmeye başladıktan sonra çok daha farklı oldu. Özgüveni arttı. Kendini çok daha iyi hissetti. Kendinin bir şeyler yapabildiğini görmek onu çok mutlu etti. Okul arkadaşlarıyla olan diyalogları da kuvvetlendi.*

Yüzme eğitimi aldıktan sonra şimdi beşinci sınıftaki ders notlarında ilerleme var.

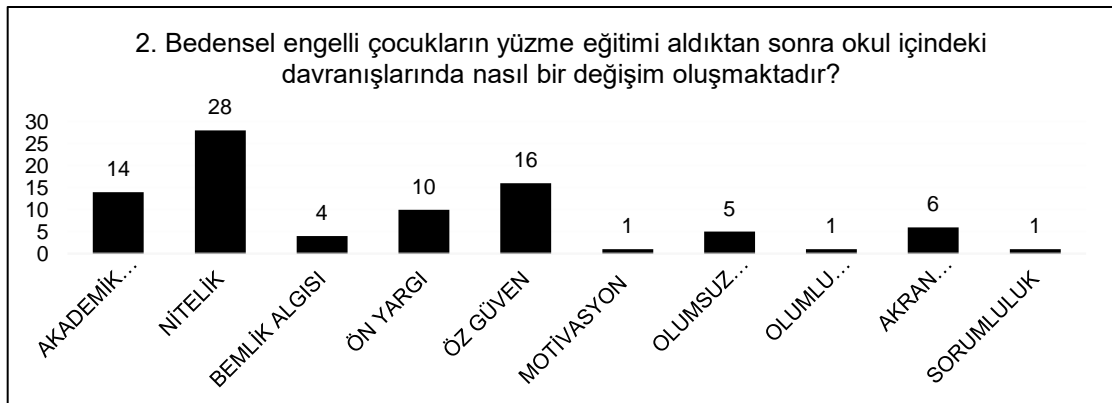
Öğretmen 3 : İlk geldiği zaman var olan eksikliğini bilerek geldi aslında, çok da uzak değildi ona. Bunun bilinmesinin nedeni ailesinin onun yaşam tarzına müdahale etmesinin kendisini o şekilde kabul etmesini sağlayacak önemli katkılar sunmuş olması. Ailesinin, bu pozisyonu kabul etmesinde büyük yarar olduğunu düşünüyorum.

Öğretmen 4 : Eskiden dediğimiz gibi bazı şeylerden çekiniyordu kendini çekiyordu öğrencim. Engeli var, işte engelli diye. Ama artık kendisini engelli görmüyor.

Öğretmen 5 : Ben bu halimle yüzebiliyorsam demek ki normalleştirebilir durumu ve arkadaşlarının arasına ya da okuldaki çevresinin arasına daha rahat karışabileceğini düşünebilir mesela. Böyle içsel bir farkındalığı olmuş olabilir.

4. 2. 2. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Okul İçi Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmenler olguların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul içindeki davranışlarında; nitelik, özgüven, akademik başarı, önyargı, olumsuz yaklaşım, benlik algısı, olumlu yaklaşım, motivasyon, sorumluluk davranışlarında değişim olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca akranlarıyla olan iletişimlerinde artış gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Ek olarak oyunlarda ve derslerde daha uyumlu davranışlar sergilediklerini söylemişlerdir. Bu durumun yanı sıra sorumluluk bilinçlerinin arttığını okula mtivasyonları daha yüksek bir şekilde geldiklerini belirtmişlerdir.

Grafik 11. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda okul içi davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğretmene ait bulgular

- Öğretmen 2 : Özgüveni arttı. Kendini çok daha iyi hissetti. Kendinin bir şeyler yapabildiğini görmek onu çok mutlu etti. Okul arkadaşlarıyla olan diyalogları da kuvvetlendi.*
- Öğretmen 3 : Yüzme öncesindeki durumuyla yüzme sonrasındaki durumunu kıyaslayacak olursak bu orada kazandığı başarıların sınıfta anlatımı hem diğer çocuklar üzerinde olumlu etki yarattı hem de kendisine daha çok güvenmesini sağladı. Derslerinde başarısı zaten olabildiğince başarılıydı. Yapabildiği şeylerin sayısı oldukça fazlaydı ama yüzmeye gittikten sonra daha başarılı olduğunu söylemek mümkün. Arkadaşlarına karşı daha hoşgörülü olabilmeyi öğrendi birazcık da orda. Herkesin her koşulda bir şeyleri başarabileceğini gördü öğrendi. Yararlı olduğunu düşünüyorum yüzme çalışmalarına gitmiş olması.*
- Öğretmen 4 : Öğrencim yüzmeye başladıktan sonra okuldaki davranışlarında daha özgüvenli, daha kendine güvenli, daha rahat, arkadaşlarına karşı olsun derslerine karşı olsun daha özgüvenli bir hale geldi yani karakter ve kişilik gelişimine olumlu katkı yaptığını düşünüyorum.*
- Öğretmen 5 : Öğrencinin belli bir bedensel yetersizliği var bunu da başka alanlarda ödünlemeye çalışması çok normal aslında. O yüzden de ona katkı sağlayacak herhangi bir spor alanında olur müzik alanında olur yaptığı bir aktivite onu her zaman bir üst seviyeye taşıyacaktır yani. Ben bir şeyleri başarabiliyorum mu? Onu görecektir. Zaten hani bedensel engeli ile ilgili kendini eksik hisseden psikolojisi çok düşük olan bir öğrenci değil ama ister istemez sonuçta arkadaşlarından bir farklılığı var ve bu farklılığını yüzme ile ödünleyebildiğini düşünüyorum ben.*

4. 2. 3. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Aile İçi Durumlar Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmenlerin olguların yüzme eğitimi aldıktan sonra aile içindeki; nitelik, önyargı, olumlu yaklaşım, benlik algısı, özgüven davranışlarında değişim olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumların yanı sıra öğretmenler engelli çocuklarla çoğunlukla annelerinin ilgilendiklerini gözlemlediklerini söylemişlerdir. Bu yüzden annelerin bu konuda eğitilmeleri gerektiklerini belirtmişlerdir.

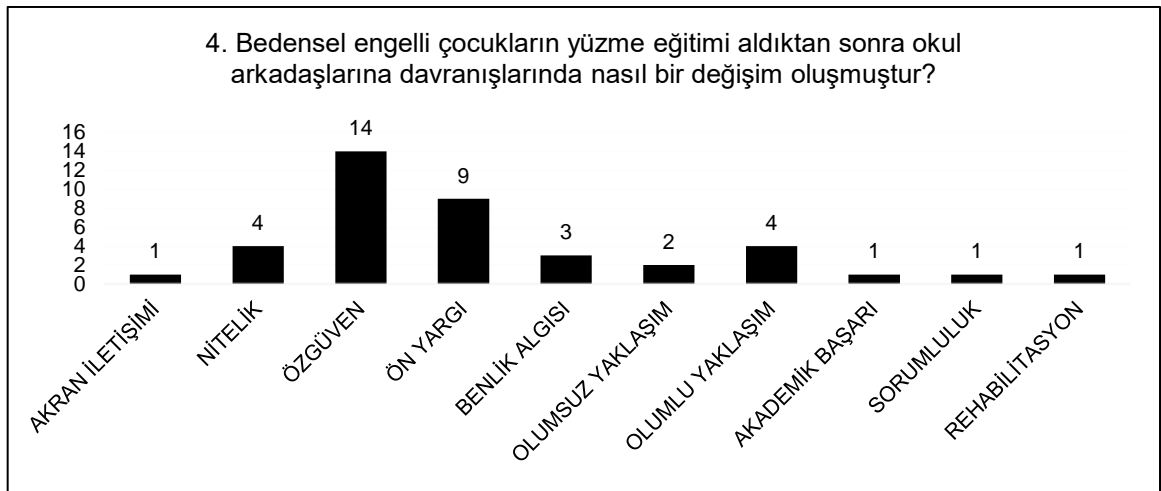

Grafik 12. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda aile içi durumlar üzerindeki etkisine ilişkin öğretmene ait bulgular

Öğretmen 2 : Engelli olan çocukların ailelerinin özveriyle durmasını isterim.

4. 2. 4. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocukların Arkadaşlarına Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmenlerin olguların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul arkadaşlarına davranışlarında; özgüven, önyargı, nitelik, olumlu yaklaşım, benlik algısı, olumsuz yaklaşım, akademik başarı, akran iletişimi, sorumluluk, rehabilitasyon, sorumluluk davranışlarında değişim olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler çocukların akranlarıyla daha rahat iletişime geçebildiklerini gözlemlediklerini söylemişlerdir. Okul ve sınıf içerisinde daha sosyal olduklarını belirtirlerken akademik ortalamalarında da yükseliş gördüklerini belirtmişlerdir.

Grafik 13. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocukların arkadaşlarına davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğretmenlere ait bulgular

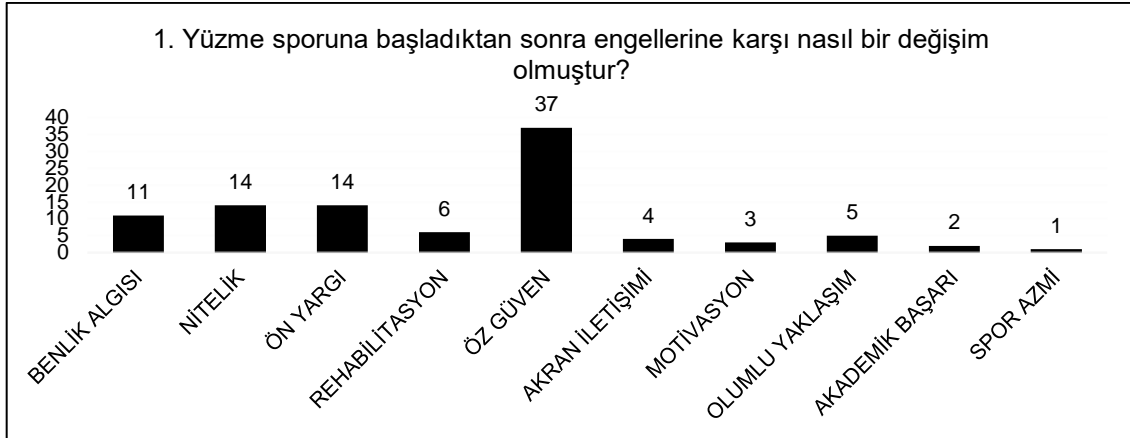
- Öğretmen 2 : Yüzmeye gitmesi çok güzel ama öğrencimi en baştan beri kabullenip sahiplendikleri için hiçbir davranışta değişiklik olmadı. Yani öğrencimi biz engeli hiç görmedik. Yani onu her zaman korudular, sahip çıktılar. Engelli olarak biz onu hiç görmediğimiz için bakış açıları hiç değişmedi.*
- Öğretmen 3 : Arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde çok fazla sıkıntı yaşamadı. Zaman zaman diğer sınıflardan çocuklar o pozisyonunu rahatsız edici bulduklarında bunu biriyle paylaştı. Paylaşımlar sonrası yapmış olduğumuz konuşmalarda bunun doğal olduğunu, olabilecek bir şey olduğunu çünkü kendisinin diğerlerinden farklı bir koşula sahip olduğunu anlatarak ifade ederek, yaşamının bu şekilde sürdürülebilmesinin kendisi için zorunluluk olduğunu, bunu başarması gerektiğini söyledik kendisine. Hem ailesi hem bizden doğru yapılan yönlendirmelerle kendisini kabul etme konusunda büyük yol katetti.*
- Öğretmen 4 : Kendine özgüveni arttı, kendini kanıtlamış olarak düşünüyor daha rahat yani arkadaşlıklarına olumlu yönde katkısı oldu ve okulda kendini daha böyle inanarak hareket ediyor, daha rahat hareket ediyor yani kendine bir özgüveni geliştirdi o yönden katkısı oldu.*
- Öğretmen 5 : Arkadaşlarının ben bu süreçte çok destekleyici olduklarını gördüm. Aslında bu başarısını kutlamak istediler, bak neler yapmışsın dediler hani bunun dışında da çocuklarla okul dışında da bazen sosyal medyada falan da görüyoruz neler yaptıklarını birbirlerini oradan hani kendilerini bakın arkadaşımızın bu başarısı olmuş gibi tebrik ettiler falan destekleyici oldu arkadaşları arasında böyle bir başarısı mesela.*

4. 3. Veli ve Öğretmene İlişkin Bulgular (Tüm Ortak Bulgular)

Üçüncü bölümde veliler ve öğretmenlere sorulan dört ortak soru sonucu toplanan veriler incelenmiştir. Veli ve öğretmenlere dört ortak soru sorulmuştur. Araştırmanın veli ve öğretmenlere ait tüm ortak bulguları aşağıda belirtilmiştir.

4. 3. 1. Yüzme Sporunun Sporcuların Engelleri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın tüm bulguları incelendiğinde yüzme sporuna başladıktan sonra olguların özgüvenlerinde yüksek oranda bir değişim olmuştur. Ayrıca olguların nitelik, benlik algısı rehabilitasyon, akran etkileşimi, olumlu yaklaşım, motivasyon, akademik başarı ve spor azimlerinde değişme olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçların yanında olguların önyargı ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

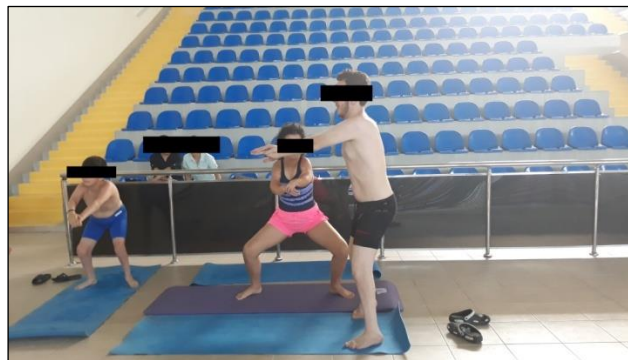
Grafik 14. Yüzme sporunun sporcuların engelleri üzerindeki etkilerine ilişkin tüm bulgular

Öğretmen 4 : Hem güzel bir örnek arkadaşları açısından. Çünkü bu öğrenci ile yaşayan arkadaşları bunları gören arkadaşları bundan sonraki ben inanıyorum çevrelerindeki diğer sakatlar ve engellilere de daha farklı bakacaklardır.

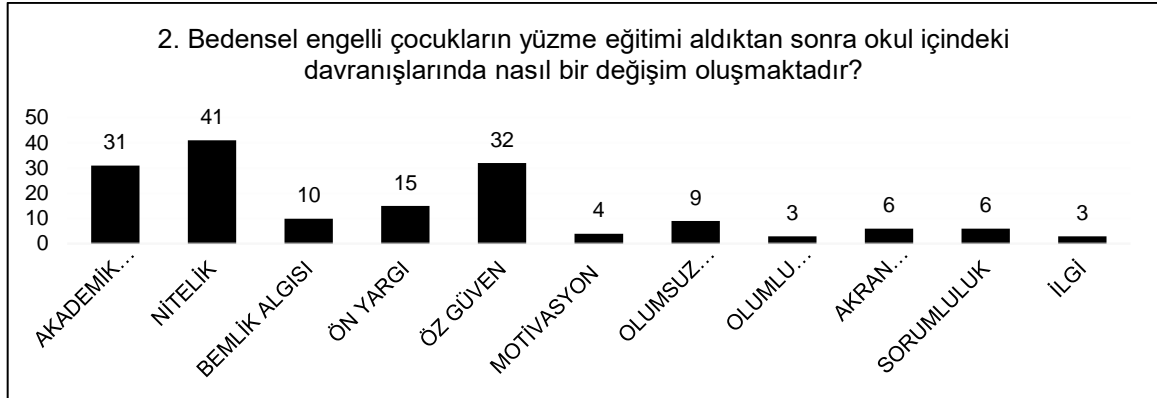
Öğretmen 2 : Engelini artık önemsemiyor.

4. 3. 2. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Okul İçi Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın tüm bulguları incelendiğinde; bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul içindeki nitelik, akademik başarı, özgüven, önyargı, benlik algısı, olumsuz yaklaşım, sorumluluk, akran iletişimi, motivasyon, olumlu yaklaşım, ilgi davranışlarında değişiklik olduğunu belirtmişlerdir.

Fotoğraf 13. Yüzme eğitimi öncesi hazırlık görüntüsü

Grafik 15. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda okul içi davranışları üzerindeki etkisine ilişkin tüm bulgular

Öğretmen 4 : Kendini yüzmeye vermesi, kendine özgüveni rahatlaması fakat daha sonra toplandı ve uzun vadede olumlu olduğunu düşünüyorum. Artık öğrencim sorumluluklarını daha fazla almaya başladı. Daha önce kendini kanıtlamak için sorumluluk almaya çalışırken artık ihtiyacı olduğu için yani gerçek anlamda anlamını kavrayarak kişiliğindeki olumlu gelişme derslerine de yansdı.

Öğretmen 3 : Engelli aileler içerisinde anneler ne kadar çok kültürel anlamda yeterlilik sahibi iseler çocuklarının da gelişimleri o kadar farklılık gösterebiliyor.

4. 3. 3. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocuklarda Aile İçi Durumlar Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın tüm bulguları incelendiğinde olguların yüzme eğitimi aldıktan sonra aile içindeki özgüven, önyargı, nitelik, olumlu yaklaşım, ilgi, motivasyon, akademik başarı, akran iletişimi davranışlarında değişim olduğunu belirtmişlerdir.

Grafik 16. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklarda aile içi durumlar üzerindeki etkisine ilişkin tüm bulgular

Veli 5 : Biraz daha çalışacağım, biraz daha kendini şartladı biraz daha yükseklerde odaklandı.

4. 3. 4. Yüzme Eğitiminin Bedensel Engelli Çocukların Arkadaşlarına Davranışları Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın tüm bulguları incelendiğinde olguların; özgüven, nitelik, önyargı, akran iletişimi, benlik algısı, olumlu yaklaşım, olumsuz yaklaşım, akademik başarı, sorumluluk, rehabilitasyon, ilgi, motivasyonlarında yüzme eğitimi aldıktan sonra okul arkadaşlarına davranışlarında değişim olduğunu belirtmişlerdir.

Grafik 17. Yüzme eğitiminin bedensel engelli çocukların arkadaşlarına davranışları üzerindeki etkisine ilişkin tüm bulgular

Veli 5 : Hayata bakış açısı değişti yoksa yani ben şöyle yüzme yapıyorum da öyle de böyle hava atayım tarzı bir değişimi olmadı.

Öğretmen 4 : Yüzmenin katkısı olduğunu düşünüyorum daha yani nasıl söyleyeyim böyle daha olgun daha yetişkin davranıyor. Daha kendine özgüvenli davranıyor. Yani yere basışından bile yürüyüşünden bile yani sizin karşınıza gelip eskiden daha rahat davranıyor.

Veli 4 : Başka erkek arkadaşları da dediler bizde gelelim diye ama oğlum onlara siz benle gelemezsiniz siz sağlam olduğunuz için normal gruba gideceksiniz bizim grubumuz farklı. Yani onu gören arkadaşları heveslendi arkadaşları da ona çok her konu da arkasındalar eskisi gibi değil. Artık çocuklar birbirleriyle daha iyi önceden engelli birini görünce çocuklar kaçıyorlardı şimdi öyle değil şimdi daha çok sarıp sarmalıyorlar şimdi ki dostluklar daha güzel aslında.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde bedensel engelli çocukların yüzme eğitimlerinin okullarındaki sosyalleşme sürecine etkisinin incelenmesi ile ilgili bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Çalışmada bedensel engelli öğrencilerin nasıl yüzme eğitimi aldıkları incelendiğinde öğrenciler hareket kabiliyetleri arttıkça yeni hareketler öğrendiklerini, günlük hayatta kısıtlı olan hareket kapasitelerinin arttığını ve spor azimlerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra veliler çocuklarının hareket kabiliyeti arttıkça özgüvenlerinin geliştiğini söylemişlerdir. Veliler nitelikli antrenörün gelişimleri açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir, bunun yanı sıra veliler eğitim sırasında iletişimin önemli olduğunu belirtmişler. Velilerin ortak sonuçları incelendiğinde çocuklarına ait spor azimlerinin yüksek olduğuna rastlanılmaktadır. Günlük hayatlarında pasif olan çocuklarının yüzme sporu ile hayatlarının aktifleştiği bu sebeple yüzme sporundan uzak kalmak istemedikleri gözlemlenmiştir.

Bedensel engelli çocukların yüzme sporuna olan ilgileri incelendiğinde veliler çocuklarının yüzme sporuna olan ilgilerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca veliler çocuklarında sorumluluk bilincinin geliştiğini belirtmişlerdir.

Bedensel engelli çocuklar engellilerini nasıl ifade ettiklerini açıklamaları istendiğinde velilerde kavram sayısının 7 olduğu görülmektedir. Rehabilitasyon, engelli algısı, önyargı ve yüzme azmi kavramları görülmektedir. Veliler yüzme sporundan sonra çocuklarında fiziksel kapasitelerinin arttığı bununla beraber hareket kabiliyetlerinin geliştiği bu durumun da rehabilite süreçlerini olumlu yönde geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca havuz ortamında engelli çocukları sürekli gören bireylerin engelli algılarının arttığını onları kabullenme süreçlerinin daha çok geliştiğini belirtmişlerdir. Bu durum da çocuklarının yüzme azimlerinin daha çok gelişmesine sebep olduğunu söylemişlerdir. Yüzme sporundan sonra çocuklar ve veliler engelini ifade ederken herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını bu konuda özgüvenlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca veliler çocuklarının önyargıya mağruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Veliler bedensel engelli çocuklarının yüzme sporuna başladıktan sonra engellerinden artık utanmadıklarını belirterek özgüvenlerinde ve benlik algılarında gelişme olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca yaşam niteliklerinin arttığını akran iletişimlerinin güçlendiğini, rehabilitasyon süreçlerinin arttığını belirtmişlerdir. Ayrıca yüzme sporuyla hayatlarının daha düzene girdiğini bununla beraber sorumluluk biliçlerinin (yataklarını toplamak, ödevlerini zamanında yapmak vb.) geliştiğini belirtmişlerdir. Aynı soruya veliler

ve öğretmeler de çocukların özgüvenlerinin geliştiğini gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çocuklarda benlik algısının geliştiğini söylemişlerdir. Ayrıca öğretmenler yüzme sporuna başladıktan sonra öğrencilerinde akademik başarı ve sosyalleşmelerinde artış gördüklerini söylemişlerdir. Buna ek olarak veliler çocuklarının akran iletişimlerinde (sosyalleşme) artış gördüklerini belirtmişlerdir. Veli ve öğretmen bulguları bütün halinde incelendiğinde ise yüzme sporuna başladıktan sonra özgüven gelişiminin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bunun temelinde ise artık bedenlerinden utanmadıklarını kendilerini oldukları gibi kabul etmelerinin sonucunda benlik algılarında gelişme olduğu gözlemlenmektedir.

Velilere bedensel engelli çocuklarının yüzme eğitimi aldıktan sonra nasıl bir özgüven geliştiği sorulmuştur. Veliler yoğun bir özgüven oluştuğunu belirtmişlerdir. Akran iletişimlerinde, sosyalleşmelerinde artış olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca veliler çocukların akademik başarı ve motivasyonlarında artış olduğunu belirtmişlerdir.

Veliler bedensel engelli çocuklarının yüzme eğitimi aldıkları alanda kendilerini özgüvenli hissettiklerini belirtirlerken buna karşılık olarak önyargıya mağruz kaldıklarını da belirtmişlerdir. Havuz sahası içerisinde yüzme kıyafetleri ile oldukları için izleyicilerin ya da havuzdaki diğer bireylerin bakışlarından rahatsız olduklarını bu sebeple ilk zamanlarda havuza gelmekten kaçındıklarını fakat zaman içerisinde bu bakışları önemsemediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca veliler çocuklarının olumsuz yaklaşımlarla da uğraştıklarını bunlara sebep olarak önyargıyı göstermişlerdir. Buna ek olarak veliler çocuklarının yüzme sporu sayesinde artık bedenlerinden utanmadıklarını kendilerini bu şekilde kabul ederek benlik algılarının geliştiği gözlenmektedir. Yine veliler çocuklarının havuza çok istekli geldiklerini ve spor azimlerinin de arttığını belirterek cevaplamışlardır.

Okul içerisindeki davranış değişikliği incelendiğinde ise; velilerde nitelik kavramının az olduğu gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra velilerde artık çocuklarının daha özgüvenli, akademik başarıları yüksek ve sosyal çocuklar olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerde önyargı kavramı daha yüksek olduğu görülürken velilerde daha az olduğu görülmektedir. Bu duruma sebep olarak ise okulda öğretmenler öğrenciler ile daha fazla vakit geçirdikleri fakat ailelerin çocukların okul çevrelerine çok hâkim olmadıkları, çocukların ise özgüven gelişimleri olduğu için artık önyargıyı çok önemsemedikleri söylenebilir. Aynı zamanda veliler çocuklarının akademik başarılarının yükseldiğini ve sosyalleşmelerinin de arttığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çocuklarının okula karşı motivasyonlarının arttığını söylemişlerdir. Buna sebep olarak ise “Ben engeline rağmen yüzüyorsam her şeyi başarabilim” düşüncesini benimsedikleri veliler tarafından gözlemlenmiştir. Ayrıca veliler çocuklarının okula karşı sorumluluk bilinçlerinin geliştiğini ve ilgilerinin arttığını belirtmişlerdir. Bu durumda çocukların okul hayatlarında artık daha rahat oldukları

söylenbilir. Öğretmenlerin bulgularına bakıldığında ise veliler ile örtüştüğü görülmektedir. Öğretmenler farklı olarak ise akran iletişimlerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın tüm bulguları incelendiğinde ise nitelik, özgüven ve akademik başarılarının diğer kavramlardan daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Aile içerisindeki davranış değişikliği incelendiğinde ise veliler çocuklarının ailelerine karşı kendilerini daha özvenli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerini artık her şeyi başaracaklarına inanmalarına rağmen veliler çocuklarını kendilerini istedikleri miktarda özgür bırakmadıklarını bunun sebebini de engelli olmaları olduğunu söylemişlerdir. Veliler çocuklarında özgüven gelişimi gördüklerini fakat çocuklarını engel durumlarından dolayı yalnız bırakmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra veliler yüzme sporuna olumlu yaklaştıklarını ve onları desteklediklerini belirtmişlerdir. Ailelerinden aldıkları destek ile beraber motivasyonlarının ve ilgilerinin de yükseldiğini söylemişlerdir. Ayrıca aile içindeki akranlarıyla iletişimlerinin yükseldiğini sosyalleşmelerinin arttığını belirtmişlerdir. Veliler çocuklarının yüzme sporu ile ilgilenmelerine olumlu yaklaştıklarını bu sebeple de çocuklarında motivasyon, ilgi, akademik başarı, benlik algısı kavramlarının yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Öğretmenler ise ailelerin çocuklarına karşı olan önyargılarından vazgeçemediklerini ailelerin koruma davranışlarının çok yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra artık çocukların yaşamlarının daha nitelikli bir hale geldiğini söylemişlerdir. Bu duruma sebep olarak da nitelikli aile ve nitelikli antrenörleri örnek göstermişlerdir.

Veliler yüzme eğitimi aldıktan sonra çocuklarının okul arkadaşlarına karşı daha özgüvenli yaklaştıklarını, akran iletişimde bulduklarını, sosyalleştiklerini belirtmişlerdir. Yaşam kaliteleri artmış bu sayede daha nitelikli okul arkadaş çevresinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca motivasyonlarının yükseldiği okula ve okul arkadaşlarına da ilgilerinin arttığı gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra benlik algılarında da gelişme olduğunu belirtmişlerdir. Zaman zaman önyargı ile uğraştıklarını söyleselerde eskiden bu durumu çok önemsediklerini fakat artık çok dikkate almadıklarını belirtmişlerdir. Yine velilerde ek olarak olumlu ve olumsuz yaklaşımlar olduğu gözlemlenmektedir. Olumsuz yaklaşımlara örnek olarak çocukların birbirine karşı karşı acımasız olduklarını engellilerini ya da engellerinden dolayı onları yanlarında istemediklerini belirtmişlerdir. Veliler olumlu yaklaşımlar almaya başladıkları zamanı çocuklarının yüzme eğitimi aldıktan sonraki süreçte gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Artık diğer çocukların kendi çocuklarını arkadaş olarak kabul ettiklerini bu sayede de çocuklarının sosyalleşmelerinin yükseldiğini gözlemlemişlerdir. Öğretmenlerin cevapları incelendiğinde ise veliler ile aynı bulgulara rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmenlerde ek olarak çocukların akademik başarılarında artış olduğunu bu duruma gerekçe olarak çocukların yüzme sporu ile

özgüven artışının olduğunu artış ile beraber çocukların engellerinden utanmayıp sosyalleşmeye başlamaları ve okula olan ilgi artışlarıyla beraber akademik ortalamalarının arttığını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler yüzme sporuna başladıktan sonra çocuklarda sorumluluk bilincinin geliştiğini ve rehabilite süreçlerinin de arttığını belirtmişlerdir. Bütün bulgular incelendiğinde ise; çocukların arkadaşlarına karşı daha özgüvenli daha nitelikli ve iletişim kabiliyetlerinin de daha güçlü olduğu söylenebilir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, katılımcıların yüzme eğitimlerinin okullarındaki sosyalleşme sürecine etkisinin incelenmesi, yüzme sporuna olan ilgileri ve yüzme sporu sonrasında hayat kalitelerindeki değişimler çerçevesinde elde edilen bulgulara ait sonuçlar yer almaktadır. Bu üç bölümde katılımcıların görüşleri, gözlemci notları ve ses ve video kayıtlarından elde edilen sonuçlar araştırma kapsamında açıklanmıştır. Ek olarak bu bölümde çalışmadan elde edilen sonuçlar ile araştırma sonuçlarına dayalı öneriler ve ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6. 1. Sonuçlar

Bu araştırmada katılımcıların yüzme eğitimlerinin okullarındaki sosyalleşme sürecine etkisi incelenmiştir. Sporun, sosyalleşme, özgüven, benlik saygısı ve başarı duygusunun yaşanmasında önemli bir katkısının olduğu bilinmektedir. Spor faaliyetleri ile birlikte doğuştan ya da sonradan fonksiyon kaybına uğramış engelli bireyler fiziksel, zihinsel, sosyal ve psikolojik yapılarıyla bir bütün olarak değerlendirildikleri zaman, toplum ve kendileri ile barışık, bütünleşmiş bir biçimde hayatlarını devam ettirmelerinde katkı sağlayabilmektedirler. Bu sebeple sportif faaliyetler, engelli bireyler için çok önemli bir etkinliktir (Kalyon, 1997).

Bedensel engelli çocuklar sosyal etkileşim yönünden yeterli seviyede kendilerini görmemektedirler. Özgüvenleri düşük, benlik algıları gelişmemiş, kendilerinden utanan ve akademik yönden kendilerini yeterli görmemektedirler. Günlük hayatlarında çevresel, sosyal ve ait olma sorunları çekmektedirler. Ayrıca herhangi bir spor branşını yapabilecekleri konusunda da kendilerine güvenmemektedirler. Toplumun ya da akranlarının kendilerini kabul etmeyeceklerini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra ailelerde de aynı sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlara ek olarak çocukları engelli oldukları için yalnız başlarına bırakmak istemedikleri bu açıdan çocuklarına karşı güven sorunları yaşamaktadırlar. Ayrıca öğretmenlerin söylemlerinden de aynı sonuçlara varılmaktadır.

Çalışmamız göstermektedir ki; yüzme eğitimi engelli çocukların hayatlarında belirleyici değişimlere sebep olmuştur. Engelli çocuklar yüzme eğitimi aldıktan sonra kendilerine olan özgüvenleri gelişmiştir. Bununla beraber özgüveni gelişen çocuklar bedenlerini olduğu gibi kabul edip kendilerinden, bedenlerinden utanmayı bırakıp benlik algısını geliştirmişlerdir. Özgüven ve benlik algısı gelişen bedensel engelli çocuklarda özellikle yüzme sporu gibi kompleks bir spor dalını başardıklarını fark edip diğer spor

branşlarını da yapabileceklerini farketmişlerdir. Bu durum ile bağlantılı olarak yüzme azimleri spor yapma azimleri gelişmiştir. Engellerine rağmen yüzme sporunu yapabildiklerine göre diğer tüm spor branşlarını yapabileceklerini görmüşlerdir. Bütün bulgularla beraber toplum içinde kabul görmeye başlayan çocuklar akranları ile iletişim kurup sosyalleşmeye başlamışlardır. Çevreleriyle ve akranlarıyla olan iletişim ve sosyalleşme yetenekleri gelişen çocuklar okul hayatlarına daha kolay uyum sağlayıp akademik ortalamalarını yükselttikleri görülmüştür.

Sonuç olarak; bedensel engelli çocukların sorunlarının giderilmesine ilişkin katılımcı görüşlerinden ve gözlemlerinden ortaya çıkan veriler doğrultusunda yüzme eğitiminin bedensel engelli çocuklar üzerinde önemli etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okullarındaki sosyalleşmelerinin arttığı ortaya çıkmıştır.

6. 2. Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın sonuçları dikkate alınarak ortaya çıkan öneriler araştırma sonuçlarına dayalı öneriler sunulmuştur.

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Araştırma sadece bedensel engelli olan beş katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Bu sınırlılık dış geçerliği olumsuz olarak etkilemektedir.
2. Bedensel engelli çocukların sosyalleşme becerilerini yükseltmeye yönelik yüzme sporundan başka branşlarda önerilebilir.
3. Yüzme öğrenimi uzun bir süreçtir. Bu yüzden yüzme öğrenimi gerçekleştirmiş olan bedensel engelli çocuklar ile çalışmaya başlanabilir.
4. Yüzme sporu bedensel engelli çocuklar için risk taşıdığı için antrenörler açısından sınırlılıkları vardır.
5. Yüzme sporu engelli çocukların rehabilitesi için önemli bir spor branşı olduğu için ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır.
6. Bedensel engellilerin yaşamda rol almasını, aktif yaşamasını belirleyen spor aktiviteleri düzenlenmelidir.
7. Antrenörler bedensel engelli çocukların yetiştirilmesi için eğitilmelilerdir.
8. Bedensel engelli yüzme branşı paralimpik bir branştır. Ülkemizde bedensel engellilerde yüzme branşının performansa yönelik çalışmalara başlatılmadığıdır.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırmamızda bedensel engellilerin yüzme eğitimi sonucunda arttırdıkları kabiliyetlerinin hayat kalitelerine yansımalarının incelenmiş olup, yine aynı çalışma diğer engelli gruplarına da uygulanabilir.
2. Bütün engel gruplarının içinde bulunduğu yaşam kalitesi, fiziksel, sosyal beceri, akademik başarıları gibi konuları da dahil eden çalışmalar yapılabilir. Engellilere bu tür araştırma süreçlerine dâhil edilmelilerdir.
3. Literatürde bedensel engel yüzücüler ile ilgili çalışma sayısı çok yeterli değildir. Bu alanda çalışmalar yoğunlaştırılabilir.
4. Bedensel engeli olan ve bedensel engeli olmayan bireylerin kaynaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
5. Performans safhasına geçen bedensel engelli sporcuların sosyal, psikolojik, maddi durumları inceleyebilir.
6. Bedensel engelli çocukların temel yüzme eğitimden performans safhasına geçişlerine kadar olanki süreç incelenebilir.
7. Antrenörlerin engelli sporculara olan tutumlarına yönelik çalışmalar yapılabilir.
8. Antrenörlerin engelli eğitimi konusundaki yeterlilik düzeylerine ilişkin çalışmalar yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

- Abay, B. (2017). *Meningomiyeloselli hastalarda pes ekinovarus (Pev) deformitesinin cerrahi tedavisinin erken dönem sonuçları* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Akbuğa, B. ve Gürsel, F. (2007). Bilgilendirme yoluyla beden eğitimi spor yüksekokulu öğrencilerinin engelli bireye yönelik değişen tutumları. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 5-8.
- Altun, B., Bayramlar, K., Kayıhan, G. ve Ergun, N. (2011). Bedensel engellilerin sportif aktivitelere katılımının yaşam kalitesi üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13, 161-164.
- Bayraktar, C. (2015). *Bedensel ve zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde depresyon ve kaygı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bloemen, M. A., Backx, F. J., Takken, T., Wittink, H., Benner, J., Mollema, J. and Groot, J. F. (2015). Factors associated with physical activity in children and adolescents with a physical disability: A systematic review. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 57(2), 137-148.
- Bor, Ö. M. (2018). *Terapatik rekreasyon faaliyetlerinin down sendromlu çocukların sosyal gelişimine etkisi Elazığ ili örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (25. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carter, B., Grey, J., McWilliams, E., Clair, Z., Blake, K. and Byatt, R. (2014). 'Just kids playing sport (in a chair)': Experiences of children, families and stakeholders attending a wheelchair sports club. *Disability & Society*, 29(6), 938-952.
- Çifçi, Ç. (2015). 2004-2014 yılı içinde uluslararası alanlarda yapılmış yüzme branşı ile ilgili akademik çalışmaların incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 35-61.
- Civan, A., Özdemir, İ., Taş, İ. ve Çelik, A. (2012). Bedensel engelli ve engelli olmayan tenis sporcularının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 83-87.
- Çokluk, G. F., Çetin, M. Ç., Çağlayan, H. S. ve Kırımoğlu, H. (2011). Tekerlekli sandalye basketbol bölgesel liginde oynayan sporcuların yaşam kalitesi düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13, 54-62.
- Demir, H., Barsbuğa, Y. ve Küçükbezirci, E. (2011). Engelli sporcuların spora başlama eğilimini belirleyen faktörlerin araştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13, 43-47.

- Dinçer, N., Bozdam, A. ve Yetkin, T. (2015). Bedensel engelli badmintoncularda benlik saygısının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 157-164.
- Erdal, E. M., Neyal, M., Yılmaz, M. ve Barlas, Ö. İ. (2001, Kasım). *Duchenne/Becker kas distrofili hastalarda distrofin genindeki delesyonların polimeraz zincir reaksiyonu ile moleküler analizi*. VI. Ulusal Tıbbi Biyoloji Kongresi'nde sunulan bildiri, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Ergün, A. S. ve İleri, P. (2009). Klinik araştırma hemşirelerin spina bifida hakkında bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 10(1), 17-22.
- Esatbeyoğlu, F. ve Karahan, B. (2014). Engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarının önündeki engeller. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 43-55.
- Evans, A. B., Bright J. L. and Brown L. J. (2013). Non-disabled secondary school children's lived experiences of a wheelchair basketball programme delivered in the East of England. *Sport, Education and Society*, 20(6), 741-761.
- Esatbeyoğlu, F. ve Karahan, B. G. (2014). Engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarının önündeki engeller. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 043-055.
- Fitzgerald, H. (2013). *The coaching chain: Reflections of disabled athletes and coaches*. Leeds: National Coaching Foundation.
- Günel, K. (2009). Fizyoterapist bakış açısıyla beyin felçli çocukların rehabilitasyonu. *Acta Orthop Traumatol Turc*, 43(2), 173-180.
- Gürer, B., Kılınç, Z., Şahin, H. M. ve Esentaş, M. (2014). İşitme ve bedensel engelli sporcuların stres düzeylerinin bazı demografik değişkenler yönünden incelenmesi. *Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 352-359.
- Gürsel, F. ve Koruç, Z. (2004). Hedef belirlenen engelli olan ve olmayan öğrencilerde antrenmanın performans ve duygusal durumlar üzerine etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(3), 137-154.
- İçigen, T. E. ve Yağmur, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme süreci ve rekreasyon faaliyetlerinin incelenmesi üzerine bir çalışma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 27(2), 222-227.
- İnce, G. (2017). Farklı spor branşlarıyla uğraşan bedensel engelli bireylerin atılganlık durumlarının karşılaştırılması. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 3(1), 1-7.
- İlhan, L. ve Suveren, S. (2009). Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların çocuklarının özeleğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 315-324.

- İrgit, K., Taşbaş, A. B. ve Ay, Ş. (2009). Doğumsal ayak parmak bozuklukları. *Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği Dergisi*, 9(8), 3-4.
- Jaarsma, E. A., Geertzen, J. H., Jong, R. D., Dijkstra, P. U. and Dekker, R. (2014). Barriers and facilitators of sports in dutch paralympic athletes: An explorative study. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 24(5), 830-836.
- Kalkavan, A., Demirel, M., Eynur, B. R., Deirel, H. D., Eynur, A. ve Gözeltepe, Z. (2011). Engelli çocuk sahibi ailelerin sportif faaliyetlere katılımının aile işlevlerine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13, 214-219.
- Karakoç, Ö., Çoban, B. ve Konar, N. (2012). İşitme engelli milli sporcular ile spor yapmayan işitme engellilerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 12-17.
- Kavussanu, M., Ring, C. and Kavanagh, J. (2015). Antisocial behavior, moral disengagement, empathy and negative emotion: A comparison between disabled and able-bodied athletes. *Ethics & Behavior*, 25(4), 297-306.
- Kırımoğlu, H., Dallı, M., Yılmaz, A. ve Say, M. (2017). Öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği). *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3116-3125.
- Konar, N. ve Yıldırım, İ. (2012). Engelliler için beden eğitimi ve spor öğretmenliği: Gereksinim ve bir program modeli. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 208-216.
- Kuran, B., Yamaç, S. ve Soydan, N. (2007). Doğumsal brakiyal pleksus yaralanmaları ve rehabilitasyonu. *Türkiye Türk Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 53(2), 27-32.
- Kwok, N., Rintala, P., Tynjälä, J., Villberg, J. and Kannas, L. (2014). Physical activity patterns of adolescents with long term illnesses or disabilities in finnish general education. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 44(4), 185-192.
- Martin, J. J. (2013). Benefits and barriers to physical activity for individuals with disabilities: A social-relational model of disability perspective. *Disability and Rehabilitation*, 35(24), 2030-2037.
- Metin, C. T. Kesici, M. ve Kodaş D. (2013). Rekreasyon olgusuna akademisyenlerin yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 30(8), 5021-5048.
- Nacar, E., Karahüseyinoglu, M. F., Karatas, B. and Altungul, O. (2017). In swimming branch, identification of family burden of families of mentally disabled athletes. *Journal of Education and Training Studies*, 5(11), 64-72.
- Özmutlu, İ. (2011). *Bedensel engelli sporcularda antrenörlerin hizmetkar liderlik davranışlarının sporcu tatmini ile ilişkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztabak, M. Ü. (2017). Engelli bireylerin yaşamdan beklentilerinin incelenmesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 9, 355-375.

- Pack, S., Kelly, S. and Arvinen-Barrow, M. (2017). "I think I became a swimmer rather than just someone with a disability swimming up and down:" Paralympic athletes perceptions of self and identity development. *Disability and Rehabilitation*, 39(20), 2063-2070.
- Pense, M., Demir, H. ve Lesinger, F. Y. (2011). Engelli sporcularda benlik algısının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13, 48-53.
- Saraç, C. (2014). *Engellilerde spor ile benlik saygısı ve sosyalleşme düzeyi arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Sarıgül, A. (2016). *Bedensel engellilerde sosyal dışlanma Ağrı ili örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Serçek, S. ve Serçek Ö. G. (2015). Serbest zaman etkinlikleri olarak üniversite öğrencilerinden rekreatif etkinliklere katılmaları ve sosyalleşmeleri arasındaki ilişki. *İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, 51, 1-21.
- Sevil, T. (2015). *Terepatik rekreasyonel aktivitelere katılımın yaşlıların algıladıkları boş zaman tatmini, yaşam tatmini ve yaşam kalitesine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şahan, H. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 248-266.
- Şahin, H. M., Kılınç, Z., Gürer, B., Hacıoğlu, O. ve Aktaş, S. (2014). İştme ve bedensel engelli sporcuların yaşadıkları çatışma türlerinin bazı demografik değişkenler yönünden incelenmesi-I. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 28-36.
- Şahin, A. (2014). *Spor yapan ve yapmayan bedensel engelli bireylerin öfke ifade tarzlarının araştırılması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Softa, H. K. (2013). Engelli çocuğa sahip ebeveynlerin depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 589-600.
- Soyer, F., Gülle, M., Mızrak, O., Zengin, S. ve Kaya, E. (2013). Spor yapan bedensel engelli bireylerin çeşitli değişkenlere göre yılmaz düzeylerinin incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 126-136.
- Şirinkan, A., Şirinkan, S. ve Çalışkan, E. (2010). Engellilerde beden eğitimi ve spor dersinin öğrenci bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 10(2), 9-15.
- Tuncer, R. (2009). *Sporun bedensel engelli bireylerin ruhsal durumları üzerine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

- Top, E. ve Akıl, M. (2017). 10 haftalık yüzme egzersizinin hafif düzeyde zihinsel engelli bireyler ve ailelerinin yaşam kalitelerine etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 53-61.
- Van Amsterdam, N., Knoppers, A. and Jongmans, M. (2015). 'It's actually very normal that I'm different': How physically disabled youth discursively construct and position their body/self. *Sport, Education and Society*, 20(2), 152-170.
- Veysel, T. ve Birol, S. Ş. (2017). Bedensel engelli sporcuların problem çözme becerilerinin karar verme stillerine olan etkisinin belirlenmesi. *Journal of International Social Research*, 10(49), 800-807.
- Wilson, N. C. and Khoo, S. (2013). Benefits and barriers to sports participation for athletes with disabilities: The case of Malaysia. *Disability & Society*, 28(8), 1132-1145.
- Yılmaz, A., Şentürk, U. ve Ramazanoğlu, F. (2014). Bedensel engellilerde spor konulu araştırmaların içerik analizi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 9,1-2.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

8. EKLER

Ek 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

T.C.
TRABZON ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİK KURULU
BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Şeyda BELLİ tarafından yürütülen “Bedensel Engelli Çocukların Yüzme Eğitimlerinin Okullarındaki Sosyalleşme Sürecine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayınız. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- Araştırmanın Amacı: Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimlerinin okullarındaki sosyalleşme sürecine etkisinin incelenmesidir.
- Araştırmanın İçeriği: Bedensel Engelli Çocukların Yüzme Eğitimlerinin Okullarındaki Sosyalleşme Sürecine Etkisinin bedensel engelli çocuklar, veliler ve öğretmenler görüşleriyle belirlenmesi içeriği oluşturmaktadır.
- Araştırmanın Nedeni: Bilimsel araştırma Tez çalışması
- Araştırmanın Öngörülen Süresi: Belirlenen uygulama süresi sonrası bir haftalık süreç.
- Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Rize / Merkez, Rize Olimpik Yüzme Havuzu ve Dinlenme Salonu.

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı :
İmzası :

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin:

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı :
İmzası :

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı:
İmzası:

Ek 2.Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

BEDENSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN YÜZME EĞİTİMLERİNİN OKULLARINDAKİ SOSYALLEŞME SÜRECİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

SORULAR

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşmelerden faydalanılmıştır. Görüşmelerde veliere sorulan sorular aşağıda listelenmiştir.

1. Araştırmaya katılacak olan bedensel engelli çocuklar nasıl yüzme eğitimi almaktadır?
2. Bedensel engelli çocukların yüzme sporuna olan ilgileri nasıldır
3. Bedensel engelli çocuklar eksik olan uzuvlarını nasıl ifade etmektedirler?
4. Yüzme sporuna başladıktan sonra eksik olan uzuvlarına göre tutumlarında nasıl bir değişim olmuştur?
5. Bedensel engelli çocuklarda yüzme sporuna başladıktan sonra nasıl bir özgüven oluştuğunu ifade etmektedirler?
6. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi gördükleri alanda kendilerini nasıl hissetmektedirler?
7. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul içindeki davranışlarında nasıl bir değişim oluşmaktadır?
8. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra aile içindeki davranışlarındaki değişimi nasıl ifade etmektedirler?
9. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul arkadaşlarına davranışlarında nasıl bir değişim oluşmuştur?

Ek 3.Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-2**YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU****BEDENSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN YÜZME EĞİTİMLERİNİN OKULLARINDAKİ
SOSYALLEŞME SÜRECİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ****SORULAR**

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşmelerden faydalanılmıştır. Görüşmelerde öğretmenlere sorulan sorular aşağıda listelenmiştir.

1. Yüzme sporuna başladıktan sonra eksik olan uzuvlarına göre tutumlarında nasıl bir değişim olmuştur?
2. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul içindeki davranışlarında nasıl bir değişim oluşmaktadır?
3. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra aile içindeki davranışlarındaki değişimi nasıl ifade etmektedirler?
4. Bedensel engelli çocukların yüzme eğitimi aldıktan sonra okul arkadaşlarına davranışlarında nasıl bir değişim oluşmuştur?

Ek 4. Veli İzin Formu

VELİ İZİN FORMU

Sayın Veli,

Öncelikle yapacağım bu çalışmaya göstermiş olduğunuz ilgi ve bana ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.Bu form, araştırmanın amacını ve velisi olduğunuz öğrencinin bir katılımcı olarak haklarını tanımlamayı amaçlamaktadır.Bu araştırma Bedensel Engelli Çocukların Yüzme Eğitimlerinin Okullarındaki Sosyalleşme Sürecine Etkisinin İncelenmesini amaçlayan yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır.Bu amaçla öğrencilerin görüşleri ve havuz etkinliklerinin kayda alındığı video kayıtları sonuçları, öğrenci bilgi formu ve öğrenci görüşmeleri araştırmanın veri kaynaklarını oluşturacaktır.

Velisi olduğunuz öğrencinin araştırmama gönüllü olarak katılımının ve dile getireceği görüşlerin, bu araştırmaya ışık tutacağına inanıyorum. Araştırmamın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak, ayrıca görüşme sırasında ortaya çıkabilecek olası kesintileri önleyebilmek amacıyla görüşmelerin ses kaydını almak istiyorum. Kayda alınacak bu görüşme, yalnızca bilimsel bir veri olarak bu araştırma için kullanılacak ve bunun dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Velisi olduğunuz öğrencininveya sizin istediğiniz doğrultusunda ses kayıtları, veriler yazıldıktan sonra silinebilecek ayrıca size teslim edilecektir. İzniniz olmadığı takdirde, öğrencinizin ismi bu araştırmada kullanılmayacak, yerine takma bir isim kullanılabilecektir.Öğrenci istediği zaman görüşmeyi kesebilir veya çalışmadan ayrılabilir.Bu durumda yaptığımız kayıtlar ve yazılan raporlar size teslim edilecektir.

Bu sözleşmeyi okuyup, bu araştırmaya velisi olduğunuz öğrencinin gönüllü olarak katıldığına ve araştırma kapsamında size verdiğim güvenceye ilişkin olarak bu formu imzalamanızı rica ediyorum.Bu sözleşmeyi okuyarak imzaladığınız için teşekkür ederim.

Öğrenci Velisi :

İmza :

Ek 5. Etik Kurul Belgesi

T.C.
TRABZON ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 81614018-000-E.1075
Konu : Etik Kurul Belgesi

19.06.2019

Sayın; Şeyda BELLİ

"Bedensel engelli çocukların yüzyıl eğitimlerinin okullarındaki sosyalleşme sürecine etkisinin incelenmesi" adlı yüksek lisans tezi çalışmanız için gerekli olan Etik Kurul incelemesi Üniversitemizin Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından yapılmış olup, çalışmamıza onay verilmiştir.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Atilla ÇİMER
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek : Tutanak

Bu Belge Elektronik
İmza ile Aynıdır.
19/06/2019

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

1990 yılında Rize' de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Manisa'da tamamladı. 2013 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümünden mezun oldu. Üniversite eğitiminden sonra Manisa'da ayrılıp, Rize'ye taşındı ve burada profesyonel olarak yüzme/ tenis antrenörlüğü yapmaya başladı. 2015 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. 2016 yılında Türkiye Bedensel Engelliler Federasyonu'nda Teknik kurul üyesi ve Yüzme Milli Takım antrenörü olarak görev yapmaya başladı, halen aynı görevlerini yapmaya devam etmektedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Ekrem Orhon Mah. Hanımeli Sokak Kalafatoğlu Apt. No:2 D:4 Merkez RİZE

Tel : seydaelli@gmail.com

E-Posta : 0 (555) 795 5511